

Year/Yıl 2026, Volume/Cilt 39, Issue/Sayı 2, 274-303

<https://doi.org/10.19171/uefad.1700781>

2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programının Karşılaştırmalı Analizi¹

Melihcan AKGÜL¹, Minara ALİYEVA ÇINAR²

Öz

Araştırma Makalesi

Makale Geçmişi

Başvuru 17.05.2025,
Kabul 06.01.2026

Anahtar Kelimeler

Türkçe eğitimi, Türkçe öğretimi,
Öğretim programı, 2006
ilköğretim Türkçe dersi öğretim
programı, 2024 ortaokul Türkçe
dersi öğretim programı

Türkçe eğitimi-öğretimi, Türkçe dersi için hazırlanmış öğretim programları ile yapılmaktadır. Türkçe dersi öğretim programları, çağın gerekliliklerine ve teknolojiye ayak uydurmak amacıyla yıllar içerisinde gelişerek değişimlere uğramıştır. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı da bu programlar arasında yer almaktadır. Araştırmanın amacı, 2006 ve 2024 yıllarında hazırlanan Türkçe öğretim programlarının birbirinden farklılaştığı yönleri saptamaktır. Amaca uygun olarak araştırmanın çalışma materyalleri olan 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, doküman (belge) analizi yöntemi ile karşılaştırılarak incelenmiştir. İki program karşılaştırılarak amaç, değerler, öğrenme alanları, ölçme ve değerlendirme, bireysel farklılıklar, kazanımlar/öğrenme çıktıları temalar, metin nitelikleri, metin sayıları ve türleri açısından veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ile getirilen yeniliklere de değinilmiştir.

A Comparative Analysis of the 2006 Primary School and 2024 Secondary School Turkish Lesson Teaching Curriculum

Abstract

Research Article

Article History

Received 17.05.2025,
Accepted 06.01.2026

Keywords

Turkish education, Turkish
teaching, Curriculum, 2006
primary school Turkish lesson
teaching curriculum, 2024
secondary school Turkish lesson
teaching curriculum

Turkish education-teaching is carried out with teaching programmes designed for Turkish course. In order to keep up with the requirements of the age and technology, Turkish course teaching programmes have been revised and updated over the years. The 2006 Primary School Turkish Lesson Teaching Curriculum and the 2024 Secondary School Turkish Lesson Teaching Curriculum are among these programmes. The aim of the research is to determine the similarities and differences between the Turkish language teaching programmes developed in 2006 and 2024. In line with the aim, the 2006 Primary Turkish Language Teaching Curriculum and the 2024 Secondary Turkish Language Teaching Curriculum, which serve as the study materials for the research, were compared and examined using the document analysis method. By comparing the two programmes, data were obtained on aims, values, learning areas, assessment and evaluation, individual differences, learning outcomes, themes, text qualities, and the number and types of texts. The data obtained were analyzed and interpreted using the descriptive content analysis method. In addition, the innovations introduced by the 2024 Secondary School Turkish Curriculum were also discussed.

¹ TÜBİTAK 2210-A 2024 Yılı 2. Dönem Bursiyeri, Yüksek Lisans Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü melihcanakgl@gmail.com

² Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, minara@uludag.edu.tr

1. Giriş

1.1. Eğitim ve Eğitim-Öğretim Programları

Eğitim sistemi; bir ülkenin eğitim politikaları, kurumları, eğitim programı ve uygulamalarını içeren bir yapıdır. Eğitim sürecinde kullanılan eğitim-öğretim faaliyetlerini ve onların uygulamalarını belirleyen, eğitim örgütünün amaçlarına ulaşmasını sağlayacak ilkeler ve kuralları ortaya koyan eğitim politikalarıdır (Âdem, 1997). Eğitim politikaları, bir ülkenin gelecekte eğitim sisteminin nasıl şekilleneceği ve eğitimle ilgili neler yapılması gerektiği konusunda temel işlev görür. Bu politikaların açıklık, anlaşılabilirlik, bütünlük, süreklilik, bilimsellik, dinamiklik gibi özelliklerin yanı sıra her şeyden önce millilik vasfı taşıması gerekir. Çünkü bir ulusun geleceğini belirleyen eğitimidir, bu nedenle de eğitim, geleceğin bir tasarımı olarak da nitelendirilebilir (Çınar, 2009).

Eğitim sisteminde önemli rol oynayan bir diğer unsur eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumları, söz konusu olan eğitim-öğretim faaliyet ve uygulamalarının düzenli ve programlı bir şekilde uygulandığı yerdir. Bu kurumlar, toplumda bireylerin dünyayı tanıma, anlamlandırma ve görme biçimlerinin oluşmasında temel kaynaklık oluşturur. Birey, okulda aldığı bilgilerle dünyaya bakış açısını, inanç, tutum ve davranışları geliştirir. Eğitim kurumlarında eğitim, başlangıcından bitişine kadar kontrollü olarak yürütülür.

Tüm eğitim kurumları hedeflediği insan tipini eğitim programları aracılığıyla yetiştirirler. Eğitim programı, bireyde istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla tüm faaliyetleri gösteren plan olarak nitelendirilir. Bu program, öğrencilere sunulan dersleri, konuları ve içerikleri kapsar ve okul eğitiminin planlı ve kontrollü bir süreç olmasını sağlar (Fidan & Erden, 1994). Eğitim politikalarıyla hazırlanmış olan bu plan ve programlar aracılığıyla öğrenme-öğretme hedeflerine ulaşılmaya çalışılır. Bu plan ve programlar, genel olarak eğitim-öğretim programı olarak ifade edilir.

Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetlerini düzenleyen kurum, Millî Eğitim Bakanlığıdır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen tüm eğitim-öğretim faaliyetleri de Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre şekillendirilip düzenlenir. Bir kılavuz özelliği taşıyan eğitim programları, eğitim sistemlerini düzenleyen en üst programlar niteliğindedir (Bolat, 2017). Öğretim programları ise eğitim programları temel alınarak hazırlanır. Bu programlar; eğitim programına göre daha özel amaçları ve bir derse özgü öğrenme-öğretme süreçlerini ifade eden, sürece yardımcı olan kaynaklardır (Arslan vd., 2001; Bayburtlu, 2015).

1.2. Türkçe Dersi ve Türkçe Dersi Öğretim Programları

Türkçe dersi, amaçlarına ulaşabilmek için Türkçe dersi öğretim programlarını kullanmaktadır. Türkçe dersi öğretim programları; Türkçe dersinin nasıl yürütüleceği, eğitim-öğretim sürecinde nelerden yararlanılabileceği, süreç ile nelerin kazanılması gerektiği, süreç içerisinde işlenecek temaların özellikleri gibi pek çok konuda açıklamada bulunarak Türkçe dersini şekillendirmektedir (Kaya & Aydın, 2024).

Bireyin eleştirel ve yaratıcı düşünme, araştırma yapma, problem çözme, karar verme gibi üst düzey becerilerini geliştirmesini hedefleyen ve bu becerilere sahip bireyleri yetiştirmeyi amaçlayan Türkçe dersi öğretim programları, içinde bulunan zamanın ve durumun şartlarına göre farklı yıllarda güncellenerek yenilenmiştir (Karadağ, 2012). Programların ilki, 1924 Ortaöğretim I. Devre Müfredat Programı’dır. Bu programdan itibaren farklı yıllarda Türkçe dersi öğretim programları hazırlanmış ve programların içeriği güncelleştirilmiştir.

Yıllar içerisinde yapılan değişiklikler ve güncellemeler ile bazı Türkçe dersi öğretim programları ön plana çıkmış, bazı programlar ise önceki programın yenilenmiş hali olarak karşımıza çıkmıştır. Örneğin, köklü değişiklikler yapılarak davranışçı yaklaşıma göre hazırlanan 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı öne çıkan programlardan bazılarıdır.

1.3. 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı

Davranışçı yaklaşıma göre hazırlanan 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı, 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (1, 2, 3, 4 ve 5. Sınıflar) Öğretim Programı ve 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006 İTDÖP) yayınlanana kadar uzun yıllar uygulanmıştır. Ağustos 2005 tarihli, 2575 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yer alan *“İlköğretim Türkçe (6, 7 ve 8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programının 2006-2007 Öğretim Yılından itibaren denenip geliştirilmek ve kademeli olarak uygulanmak üzere ekli örneklerine göre kabulü”* (MEB, 2005, s. 484) ibaresi ile 2006 İTDÖP’ün denenerek kademeli olarak uygulanması kararı kabul edilmiştir. Türkçe dersi öğretim programları arasında öğretim programı adıyla yayınlanan ilk program olma özelliği taşıyan 2006 İTDÖP; ortaokul (6–8. sınıf) düzeyinde Türkçe dersini dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi öğrenme alanları üzerinden yapılandırarak bütüncül bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

2006 İTDÖP, kendisinden önce gelen Türkçe dersi öğretim programlarında baskın olan davranışçı yaklaşım, öğretmen merkezli ve içerik aktarımına dayanan anlayışı yerine yapılandırmacı yaklaşımı merkeze almıştır. Bu yaklaşım çerçevesinde “Ne öğretilmeli?” sorusundan çok “Birey nasıl öğrenir?” sorusuna odaklanılmaya başlanmıştır (Çelik, 2006). 2006 İTDÖP’ün temeli olan yapılandırmacı yaklaşım; öğrencinin merkezde olduğu, öğretmenin rehber rolde olduğu, bireyde bilginin etkin bir şekilde inşasına dayanan süreci, etkileşim ve iş birlikli öğrenme süreçlerini, gerçek yaşamla bağlantı kurabilmeyi ifade eden sonuç odaklı değerlendirme yerine süreç odaklı değerlendirmeyi merkeze alan bir yaklaşımı ifade etmektedir (Brooks & Brooks, 1993; Jonassen vd., 1999)

2006 İTDÖP, yapılandırmacı anlayışa uygun olarak yeni bir bakış sunması, öğretmeni değil öğreneni merkeze alması, bireysel farklılıklara duyarlı hâle gelmesi, çoklu zekâya ve etkin öğrenmeye önem vermesi gibi açılardan pek çok yeniliği beraberinde getirmiştir. Programın getirdiği köklü değişiklikler ile o zamana kadar hazırlanmış Türkçe dersi öğretim programlarına göre farklı bir çerçeve çizdiği düşünülmektedir (Bağcı Ayrancı & Mutlu, 2017). Bu durumda 2004 ve sonrası dönemde geleneksel eğitim anlayışının terk edilmesinin büyük bir etkisi bulunmaktadır (Gün, 2012; Erdoğan vd., 2015).

Programda görülen yenilikçi çerçeve, öğrenme süreçleri ile ilgili düzenlemelerde belirgin şekilde görünmektedir. 2006 İTDÖP, etkinlik temelli ve tema temelli olmasının yanı sıra problem çözme, drama, eleştirel düşünme ve iş birlikli öğrenme gibi farklı yöntem ve tekniklere de yönelik olmasından dolayı Türkçe eğitim-öğretimi için yeni bir bakış açısı sunmuştur. Bu ve bu gibi noktalar ile Türkçe eğitim-öğretiminde kuramsal ve uygulama boyutta önemli değişimler ve dönüşümler yaşanmıştır. Yaşanan bu değişim ve dönüşümler, Türkçe dersi öğretim programları için önemli bir nokta olarak değerlendirilmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda 2006 İTDÖP ve bu programdan sonra hazırlanan diğer Türkçe dersi öğretim programlarında yapılandırmacılık ile bilişsel yapılandırmacılık görüşünün etkili olduğu görülmektedir.

1.4. 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti’nin ikinci yüzyılına yönelik olarak geliştirilmiş bir modeldir. Beceri temelli ve bütüncül bir eğitim anlayışının temelinde olduğu bu modelde bireyin duygusal, bilişsel, sosyal, ahlaki vb. yönlerden gelişimi hedeflenmiştir. Bu model çerçevesinde her bir ders için yeni öğretim programları hazırlanmış ve bu programlarda esnek bir müfredat yapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bunun için de içerikte sadeleştirilmeye gidilmiş ve derinlemesine öğrenme hedeflenmiştir (MEB, 2024d).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında “Köklerden geleceğe” ibaresi ile 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (2024 OTDÖP) yayınlanmıştır (MEB, 2024b). 2024 OTDÖP, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çatısı altında şekillenen öğretim programından biridir. Haziran 2024 tarihli, 2799 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yer alan *‘Türkçe Dersi (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı’nın 2024-2025 eğitim ve öğretim yılından itibaren ortaokul ve imam hatip ortaokullarında 5. sınıftan başlayarak kademeli olarak ekli örneğine göre uygulanması’* (MEB, 2024c, s. 1168) ibaresi ile 2024 OTDÖP’ün kademeli olarak uygulanması kararı kabul edilmiştir. 2024 OTDÖP; ortaokul (5-8. sınıf) düzeyinde Türkçe dersini dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri üzerine odaklanan güncel müfredatı ifade etmektedir.

2024 OTDÖP, diğer Türkçe dersi öğretim programları ile yan yana koyulup incelendiğinde programın Türkçe dersi öğretim programlarının içeriği açısından bazı yenilikler getirdiği ve bu noktalar ile kendinden önce gelen Türkçe dersi öğretim programlarından farklılaştığı saptanmıştır. Program; Kademeli Sorumluluk Devri Modeli, atölyeler, kullanılan kavramsal farklılıklar gibi noktalar açısından Türkçe dersi adına önemli yenilikler getirmiştir.

2024 OTDÖP’ün getirdiği önemli yenilikler arasında “Strateji ve Yöntem Öğretimi Uygulama Esasları” başlığı altında yer alan Kademeli Sorumluluk Devri Modeli dikkat çekmektedir. Öğrencilerin bir birey olarak bağımsız olabilmesi, 2024 OTDÖP’te üstüne düşülen önemli noktalardan biridir. Bunun için Kademeli Sorumluluk Devri Modeli hazırlanmış ve esas alınmıştır. Kademeli Sorumluluk Devri Modeli, öğrencilerin dil becerilerine uygun olan stratejileri ve yöntemleri seçerek bağımsız olarak uygulayabilme hedefinde esas alınmıştır (MEB, 2024a).

2024 OTDÖP’te yer alan atölye kavramı ve bu kavramın kullanılış şekli, programda yer alan dikkate değer bir diğer yeniliktir. Programda atölye kavramı “Üretim Atölyesi”, “Dinleme/İzleme Atölyesi” ve “Okuma Atölyesi” olarak karşımıza çıkmaktadır. Atölye kavramı ile önceki Türkçe dersi öğretim programlarında görülen ürün temelli anlayışın Türkçe dersinde tek başına bir değerlendirme aracı olarak kullanılması yerine hedeflenen eğitim-öğretim faaliyetlerinin ürün ya da ürünlere dönüşmesi için uygulamalar yapılmasıdır (MEB, 2024a). 2024 OTDÖP’ün getirdiği yeniliklere dair dikkat çeken bir diğer nokta da dil bilgisi yerine kullanılan dil yapıları ifadesidir. Dil yapıları kavramı, geleneksel anlayıştan uzaklaştığını ifade etmek için tercih edilmiştir (MEB, 2024a). Program içerisinde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda bu ve buna benzer noktalarda yenilikler getirilmiştir. Süreç içerisinde programa güncellemelerin yapılacağı tahmin edilmekte ve bu yeniliklerin artacağı düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde 2024 OTDÖP ile ilgili çalışmaların programın yeni bir program olması nedeni ile sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı tarihte Banaz (2024), Can & Kardaş (2024), Demir (2024), Karakoç Öztürk & Alyaprak (2024), Kaya & Aydın (2024), Kalyoncu (2024), Köçer (2024), Memiş & Kalyoncu (2024), Akgül & Aliyeva Çınar (2025), Akgül (2025), Çağ (2025), Demir vd., (2025), Eroğlu (2025), Karagöl (2025), Kayman & Özdemir (2025), Kurum & Yıldız (2025), Satmaz (2025), Talancı (2025), Yeniay & Açık (2025) ve Yıldırım (2025) gibi araştırmacılar tarafından program üzerine çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Her öğretim programının çerçevesini çizen, ilgili program için kaynak oluşturabilecek bir ürünün olduğu düşünülmektedir. Bu ürün, kimi zaman bir program kimi zaman bir yaklaşım kimi zaman da bir modeldir. Örneğin, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli “K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli” çerçevesinde şekillenmiştir. MEB (2023) tarafından yayınlanan “K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli”, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin çerçevesini oluşturarak modelin felsefi düzlemini oluşturan faktörlerden biri olmuştur (Yıldırım & Çalışkan, 2024).

2006 İTDÖP, getirdiği yenilikler ve ortaya koydukları ile Türkçe dersi öğretim programları arasında önemli bir kaynak konumundadır. 2009, 2015, 2017, 2018, 2019 yıllarında hazırlanmış Türkçe dersi öğretim programlarının temel program felsefelerinin 2006 İTDÖP ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. 2006 İTDÖP, Türkçe eğitimi-öğretimi açısından köklü değişiklikleri beraberinde getirmesinin yanı sıra bu programların yapılanmasını sağlayan bir temel olarak da karşımıza çıkmaktadır (Akyol & Temur, 2007; İşeri & Baştuğ, 2016). Bu bağlantılı olma durumunun, 2024 OTDÖP’te de geçerli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün çeşitli başlıklar ile karşılaştırmalı olarak genel bir analizinin yapılmasının alan yazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. 2024 OTDÖP’ün yeni bir program olması, program ile ilgili çalışmaların sınırlı olması gibi nedenlerden dolayı alan yazında program ile ilgili boşlukların bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada 2006 ve 2024 yıllarında hazırlanan Türkçe dersi öğretim programlarının birbirinden farklılaştığı yönler ele alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur. Ana problem cümlesi çerçevesinde şekillenen alt problem cümleleri ise şu şekildedir:

1. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün amaçlar açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
2. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün değerler eğitimi açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
3. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün öğrenme alanları açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
4. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün ölçme ve değerlendirme açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
5. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün bireysel farklılıklar açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
6. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün kazanımlar/öğrenme çıktıları açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
7. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün temalar açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
8. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün metin nitelikleri açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?
9. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün metin sayıları ve metin türleri açısından birbirinden farklılaştığı yönler nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’ün birbirinden farklılaştığı yönlerin ele alınacağı bu araştırmada nitel bir yaklaşım benimsenmiş ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman (belge) analizi tercih edilmiştir. Doküman analizi, araştırmacının müdahalesi olmayan yazılı materyallerin sistemli bir şekilde derinlemesine incelenmesini ifade etmektedir.

Doküman analizi; araştırmacıya zaman yönetimi açısından tasarruflu olma, maliyet açısından düşük olma, bireysel ve özgün olma, kullanılabilirliği yüksek olma, kapsam alanını araştırmaya göre düzenleyebilme vb. avantajlar sağlamaktadır. Doküman analizi, araştırma süreçlerinde hem bir veri toplama yöntemi olarak hem de bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilir. (Merriam, 1988; Bowen, 2009; Kırıl, 2020; Yıldırım & Şimşek, 2021)

2.2. İncelenen Dokümanlar

Araştırmada incelenen dokümanlar, Türkçe dersi için hazırlanmış iki farklı öğretim programıdır. Bu iki öğretim programı; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP’tür.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın veri kaynağı, 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP'tür. Doküman incelemesi yöntemi ile incelenen kaynaklardan elde edilen veriler betimsel içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel içerik analizi; araştırma sürecinden önce kategoriler ve temalar belirlenmesi, sonrasında ise verilerin özetlenerek yorumlanmasını ifade etmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021; Ültay vd., 2021).

2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP; amaç, değerler, öğrenme alanları, ölçme ve değerlendirme, bireysel farklılıklar, kazanımlar/öğrenme çıktıları temalar, metin nitelikleri, metin sayıları ve türleri kategorileri açısından incelenmiş ve bu kategorilerden çeşitli veriler elde edilmiştir.

Oluşturulan kategoriler, öğretim programlarının kuramsal çerçevesini, uygulama yönünü, yapısal bileşenleri bir bütün olarak değerlendirebilmek amacı ile belirlenmiştir. Bir öğretim programı, çok boyutlu pek çok unsuru bünyesinde barındırdığı için karmaşık bir yapıya sahip gibi gözükebilmektedir. Bu yapının sağlıklı ve etkili bir biçimde anlaşılabilmesi için bu unsurların sistematik olarak incelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda oluşturulan kategoriler, programların hem makro hem de mikro düzeyde barındırdığı unsurları karşılaştırmaya imkân tanımaktadır.

2.4. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmanın veri analizi sürecinde betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmış ve kodlama işlemi iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla Miles & Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Bu kapsamda, araştırmacılar arasındaki uyumu belirlemek için "Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) × 100" formülü uygulanmıştır. İlgili formülün kullanılması sonucunda iki araştırmacının görüşleriyle şekillenen kodlamalar karşılaştırılmış ve bunların %90 oranında uyum sağladığı tespit edilmiştir. Miles & Huberman'a göre (1994), bu türde yapılmış bir kodlamada %80 ve üzerinde uyum aranmalıdır. Bu noktadan hareketle elde edilen bu oranın araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini desteklediği görülmüştür.

Araştırma, doğrudan birinci kaynaklara dayanılarak yürütülmüştür. Bu kaynaklar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2006 İTDÖP ve 2024 OTDÖP'tür. Programların orijinal PDF metinleri incelenmiş ve elde edilen bulgular kaynaklardan hareketle üretilmiştir. İnceleme sürecinde programlar arasında belirlenen fark ve benzerlikleri ilgili yerlerde görünür kılan doğrudan alıntılar ile araştırmanın doğruluğu ve inandırıcılığı açısından geçerliğin artırılmasına dikkat edilmiştir.

Bunlara ek olarak araştırmanın kapsamı, yalnızca 2006 İTDÖP ve 2024 OTDÖP ile sınırlıdır. Programların uygulama süreçleri, programlara yönelik öğretmen görüşleri veya ek uygulamalar gibi noktalar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu sınırlılık, araştırma sürecinde açıkça belirtilmiştir. Sadece programların sistematik ve karşılaştırmalı analizine odaklanılması, araştırmanın sınırlarının belirginleşmesini sağlamış ve elde edilen bulguların geçerliği hakkında yapılacak yorumların doğruluğuna katkıda bulunmuştur.

3. Bulgular

3.1. 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP'ün Karşılaştırmalı Analizi

Bu bölümde 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP çeşitli başlıklar ile karşılaştırılmış; programların birbirinden farklılaştığı noktalar kategorilere göre açıklanmıştır.

3.1.1. Amaçlar Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

2006 İTDÖP, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile başlamaktadır. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen amaçlar, 2006 İTDÖP'te en başta yer almıştır. "Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7 ve 8. Sınıflar)" başlığı altında yer alan temel yaklaşım ve genel amaçlar bölümlerinde Türkçe dersinin amaçları listelenmiştir. 2006 İTDÖP'te Türkçe dersinin amaçları; genel amaçlar adı altında, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak 11 maddede listelenmiştir. Dilin benimsenmesi, bireyin kendini etkili ve anlaşılır bir şekilde ifade etmesi, bireyin okuma, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanması gibi amaçlar bunlardan bazılarıdır. 2006 İTDÖP'te Türkçe dersinin temel amaçları genel olarak şu şekilde ifade edilmiştir:

"Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir." (MEB, 2006, s. 3).

Programın hedeflediği amaçlar, bu açıklananlar çerçevesinde genel olarak 11 maddede ifade edilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım etkisinde dil becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan 2006 İTDÖP; hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı bireyler hedefleyerek bireylerin dilin bilincinde olmasına ve dilde yetkin olmasına temel olarak hedeflenenler arasında yer vermiştir. Bireylerin okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle söz varlığını

zenginleştirerek dil zevkini geliştirmeleri ve dil bilincine ulaşmaları hedeflenmiştir. Programda, bireylerin dili bir millî birlik ve bütünlük unsuru olarak görmeleri amaçlanmıştır. Dilin yanı sıra bireylerin millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri de amaçlananlar arasındadır. Bireylerin Türk ve dünya kültür ve sanatına dair eserler ile millî ve evrensel değerler hakkında bilgi sahibi olmalarına; eleştirel, yaratıcı, doğru, yapıcı ve akılcı düşünmeye yönelmesi ve öğrenme sürecinde etkin olmalarına vurgu yapılmıştır. Sıralama, ilişki kurma, analiz-sentez, değerlendirme gibi bilişsel becerilere vurgu yapılmış, öğrenciyi ve düşünme becerilerini merkeze alan bir anlayış ortaya çıkmıştır. Ayrıca, programda yaş düzeyine uygun eserlerin okunmasına, bilgiye erişimde kitle iletişim araçlarının kullanımına ve kitle iletişim araçlarından gelen mesajlarda eleştirel bir bakış açısına sahip olmasına da amaçlar arasında yer verilmiştir.

2024 OTDÖP'te ise Türkçe dersinin amaçları, Ortaokul Türkçe Öğretim Programı'nın temel yaklaşımı ve özel amaçları bölümünde özel amaçlar adı altında açıklanmıştır. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları, 2024 OTDÖP'te yer almamıştır. Bu genel amaçlar, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde yer almaktadır (MEB, 2024b). Burada yer alan ifadelere uygun olarak 10 maddede listelenen özel amaçlar, genel olarak dil becerilerine ve bunların geliştirilerek kullanılmasına yöneliktir. 2024 OTDÖP'te Türkçe dersinin temel amaçları genel olarak şu şekilde ifade edilmiştir:

“Yetişmekte olan nesillerin dünyayı anlamanın temel aracı olan dili en yetkin biçimde kullanabilmelerini, Türkçenin zenginliklerine vâkıf olmalarını, dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır.” (MEB, 2024a, s. 5).

2024 OTDÖP'te amaçların, dil becerilerinin bütüncül bir anlayışla ele alındığı kapsayıcı bir çerçevede çizildiği görülmektedir. Program dil becerilerini eleştirel düşünme, kavramsal beceriler, eğilimler, değerler, sosyo-duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerileri ile ilişkilendirmiştir. Dil becerileri başta olmak üzere tüm bu becerilerin gelişimini amaçlamıştır. Bireylerin okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevkini geliştirmeleri ve dil bilincine ulaşmaları hedeflenmiştir. 2024 OTDÖP, bireylerin basılı materyaller ile çoklu ortam kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme noktasına vurgu yapmıştır. Buradan hareketle programın çağdaş okuryazarlığın gerekliliklerini öncelediği düşünülebilir. Bunların yanında bireylerin millî, manevi, ahlaki, tarihî ve sosyal değerlere önem vermeleri amaçlanmıştır. Ayrıca, bireylerin Türkiye'den ve dünyadan seçilmiş kültür ve sanat eserleri ile estetiksel açıdan kendini geliştirmeleri de amaçlananlar arasındadır.

2006 İTDÖP'te yer alan amaçları, Türk Millî Eğitim Sistemi'nde yer alan pek çok derse genellemek mümkündür. Çünkü bireyin üst düzey becerilerinin gelişmesinin hedeflenmesi, bireylerin hoşgörülü ve insan haklarına saygılı bireyler olması, bilgiye ulaşmak için kitle iletişim araçlarından yararlanmaları gibi amaçlar, sadece Türkçe dersinin amacı ve hedefi değil tüm derslerin amacı ve hedefidir. 2024 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda incelendiği zaman bu gibi hedeflerin her bir tema için hazırlanmış tema tablolarında “Kavramsal Beceriler, Eğilimler, Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri, Değerler, Okuryazarlık Becerileri, Beceriler Arası İlişkiler” başlıklarının altında yer aldığı gözlemlenmiştir.

2006 İTDÖP'te Türkçe dersinin özel amaçları ile 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları bir arada yer almıştır. Tüm bunlarla 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP'ün amaçlar açısından birbirlerine benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumun olması son derece normaldir çünkü Türkçe dersi öğretim programları, yıllar içerisinde yeniliklere ve gelişmelere göre güncelleştirilmektedir. Amaçlar, programlar arasında bazı noktalar açısından farklı ifade edilmiştir. 2006 İTDÖP'te yer alan dilin millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olduğuna yönelik ifade; Türk ve dünya kültür ve sanatına dair eserler ile millî ve evrensel değerlerin tanınmasına dair ifade ile bireylerin hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmalarına dair ifade 2024 OTDÖP'te yer almamaktadır. Bunun yanında 2024 OTDÖP'te amaçlar arasında yer alan okuryazarlık kavramına dair ibarelerin 2006 İTDÖP'te yer almadığı görülmektedir. Bu farklılığın ortaya çıkmasında, iki programın yaklaşık yirmi yıllık bir zaman aralığıyla hazırlanmış olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bu durum, aynı amaca yönelik ifadelerin de değişmesini de etkilemiştir. Örneğin, 2006 İTDÖP'te kitle iletişim araçları olarak geçen ifade 2024 OTDÖP'te basılı materyaller ile çoklu ortam kaynakları adını almıştır.

Programların amaçlar açısından paralel çerçevede olmalarına rağmen birbirinden farklılaştıkları noktaların olduğu görülmektedir. 2006 İTDÖP ve 2024 OTDÖP başta olmak üzere yıllar içerisinde güncelleştirilerek yayınlanan Türkçe dersi öğretim programlarının temel amaçlarını genel olarak bireyin dilini, Türkçeyi etkin bir şekilde kullanarak dil becerilerini geliştirmesi, Türkçenin zenginliklerine erişmesi, Türk kültürünü tanıyıp kültürüne ve değerlerine sahip çıkması olarak ifade etmek mümkündür.

3.1.2. Değerler Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

2006 İTDÖP'te değer kavramı; millî, maddi, manevi, ahlaki, insani, kültürel, demokratik, evrensel değerleri ifade etmek amacı ile kullanılmıştır. Program içerisinde değerler, tek tek kavram olarak listelenmemiştir. Ancak bu durum 2006 İTDÖP değerler, ile ilgili hiçbir ibareye yer vermiyor demek değildir. Değer adı altında verilmese de programın

amaçlarına paralel olarak “Hoşgörölü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri”, “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları” vb. ifadeler, programda değer kavramın ele alındığını göstermektedir.

2006 İTDÖP’te değerlere dair yorumlar, temalardan hareketle de yapılmaktadır. Programda “Sevgi, Millî Kültür, Toplum Hayatı, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Alışkanlıklar, Zaman ve Mekân, Duygular, Doğa ve Evren, Güzel Sanatlar, Kavramlar ve Çağrışımlar, Atatürk” temaları ele alınmaktadır. Bu temaların sevgi, saygı, merhamet, yardımseverlik, vatanseverlik, özgürlük, estetik, mahremiyet, sorumluluk, sağlıklı yaşam gibi değerlere yönelik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca, değer kavramına dair bir ibare de programın ara disiplin alan kazanımlarında geçmektedir. 2006 İTDÖP’ün ara disiplin alan kazanımlarında 6. sınıf düzeyinde “Kendi değerlerini örneklerle ifade eder.” (MEB, 2006, s. 54) şeklinde bir ibare yer almaktadır.

2024 OTDÖP’te değer kavramı, insani, millî ve manevi değerleri ifade etmektedir. Programda kavramsal olarak 20 farklı değer yer almaktadır ve bu değerleri belirtmek için değerlere D1, D2 gibi kodlar verilmiştir. 2024 OTDÖP’te yer alan 20 değer şu şekildedir:

D1. Adalet,	D11. Özgürlük,
D2. Aile Bütünlüğü,	D12. Sabır,
D3. Çalışkanlık,	D13. Sağlıklı Yaşam,
D4. Dostluk,	D14. Saygı,
D5. Duyarlılık,	D15. Sevgi,
D6. Dürüstlük,	D16. Sorumluluk,
D7. Estetik,	D17. Tasarruf,
D8. Mahremiyet,	D18. Temizlik,
D9. Merhamet,	D19. Vatanseverlik,
D10. Mütevazılık,	D20. Yardımseverlik (MEB, 2024a).

2024 OTDÖP’te yer alan bu 20 değer incelendiği zaman bu değerlerin programın belli bir bölümünde toplu halde listelenmemiş olduğu; temaların öğrenme çıktıları, süreç bileşenleri, eğilimleri gibi temaya dair bilgilerin verildiği tema tablolarında yer aldığı görülmüştür. Her bir temada işlenecek değerler bu tablolarda listelenmiştir. Örneğin, 6. sınıf teması olan “Bağımsızlık Yolu” temasında işlenecek değerler şu şekilde verilmiştir:

D11. Özgürlük,	D16. Sorumluluk,
D14. Saygı,	D19. Vatanseverlik.

2024 OTDÖP’te yer alan değerlere ilişkin açıklamalar, 2024 OTDÖP’ün yanında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni’nde de yer almaktadır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde sunulan bu değerlerden saygı, sorumluluk ve adalet değerleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde “çatı değerler” olarak ele alınmıştır. Diğer 17 değer için çatı değerler ekseninde insan, aile ve sosyal çevre, fiziksel çevre alanları oluşturulmuştur. İnsan alanında yer alan değerler tasarruf, sabır, mahremiyet, mütevazılık, sağlıklı yaşam ve çalışkanlık; aile ve sosyal çevre alanında yer alan değerler sevgi, dostluk, özgürlük, dürüstlük, vatanseverlik, yardımseverlik ve aile bütünlüğü; fiziksel çevre alanında yer alan değerler ise temizlik, duyarlılık, estetik ve merhamet olarak belirtilmiştir (MEB, 2024b).

3.1.3. Öğrenme Alanları Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

2006 İTDÖP, öğrenme alanları açısından incelendiğinde karşımıza okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi olmak üzere beş öğrenme alanı çıkmaktadır. Bu alanlar, programda sarmal ve bütünleşik bir yapıda ele alınmıştır. Öğrenme alanları arasındaki ilişkilerde de bu durum göz önünde bulundurulmuştur. Program içerisinde bu öğrenme alanlarının her biri için ayrı ayrı kazanımlar yer almaktadır. Tüm öğrenme alanları, kazanımları listelenerek ölçme ve değerlendirme süreçlerine dâhil edilmiştir.

2024 OTDÖP’te öğrenme alanlarına baktığımız zaman ise kelime grubu olarak “öğrenme alanları” ifadesi geçmemektedir ancak öğrenme alanları olarak ifade edilebilecek bir başlık bulunmaktadır. Bu başlık, “Ortaokul Türkçe Dersi Alan Becerileri Uygulama Esasları” başlığıdır. Bu başlık altında karşımıza “Dinleme/İzleme Becerisi Uygulama Esasları, Okuma Becerisi Uygulama Esasları, Konuşma Becerisi Uygulama Esasları, Yazma Becerisi Uygulama Esasları, Dil Yapıları ve Söz Varlığının Öğrenme-Öğretme Sürecinde Kullanımına İlişkin Esaslar” olmak üzere beş başlık bulunmaktadır.

Program içerisinde yer alan başlıklardan hareketle dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri için belli başlı öğrenme çıktıları listelenmiştir. Listelenen öğrenme çıktıları ile bu beceriler ölçme ve değerlendirme süreçlerine dâhil edilmiştir. 2024 OTDÖP'te bu beceriler, sarmal ve bütünleşik bir yapıda ele alınmıştır.

Dil bilgisi kavramı, 2024 OTDÖP'te dil yapıları olarak adlandırılmıştır. Bu adlandırmadaki temel amaç, geleneksel dil bilgisi öğretimi anlayışından uzaklaşıldığının program düzeyinde de gösterilmesidir (MEB, 2024a). Dil bilgisi öğretimi süreci ise buna paralel olarak dil yapıları ve söz varlığını öğrenme-öğretme olarak adlandırılmıştır. Ancak bu başlık için programda özel olarak herhangi bir öğrenme çıktısı listelenmemiş; bu süreç ölçme ve değerlendirme süreçlerine dâhil edilmemiştir.

2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP'ün öğrenme alanları açısından benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. İki program arasındaki farklılaşma 2006 İTDÖP'te yer alan dil bilgisi öğrenme alanının 2024 OTDÖP'te yer almamasıdır.

2006 İTDÖP'te okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi olmak üzere beş başlıkta ele alınan öğrenme alanları, 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sözlü iletişim, okuma ve yazma olarak üç başlıkta ele alınmıştır. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sözlü iletişim alanı dinleme/izleme ve konuşma olarak ikiye ayrılmış ve toplam öğrenme alanı başlığı dört olmuştur. Sözlü iletişim alanı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve son olarak yayınlanan 2024 OTDÖP'te sözlü iletişim yerine okuma olarak ifade edilmiştir.

3.1.4. Ölçme ve Değerlendirme Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

2006 İTDÖP'te ölçme ve değerlendirme, Türkçe dersinin öğretim sürecinde en önemli öğelerden biri olarak görülmüştür. Programa göre öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin temel hedefi, öğretimin değerlendirilmesi ve öğrenme eksikliklerinin belirlenmesidir (MEB, 2006). Programda ölçme ve değerlendirme “” sembolü ile gösterilmiştir. Ölçme ve değerlendirme süreci, programın 213-243. sayfaları arasında ekler ile detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ölçme ve değerlendirmeye dair açıklamalar, bu açıklamaların yanı sıra kazanımların her biri için hazırlanmış kazanım tabloları içerisinde “” sembolü ile gösterilerek açıklanmıştır.

Programda ölçme ve değerlendirme, öğretim sürecinin başında, öğretim sürecinde ve öğretim sürecinin sonunda ölçme ve değerlendirme olmak üzere üç boyutta ele alınmıştır. Ölçme ve değerlendirmede süreç ve sonuç (ürün) değerlendirmesi birlikte kullanılmıştır. Burada amaç, öğrencilerin gelişimlerinin izlenmesi ve hedeflenen kazanımların ne ölçüde kazanıldığını görmektir (MEB, 2006).

2006 İTDÖP'te uygulanan ölçme ve değerlendirme sistemi, öğretmen ve öğrencinin değerlendirme sürecine birlikte katıldığı çoklu değerlendirmedir. Süreçte başta öğretmen ve öğrenci olmak üzere akran/grup, aile, bireyin kendisi gibi paydaşlara önem verilmiştir. Programda ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılacak araç ve yöntemler ise kısa cevaplı maddeler, çoktan seçmeli maddeler, eşleştirme maddeleri, doğru/yanlış maddeleri, açık uçlu sorular, görüşme, tutum ölçekleri, öz değerlendirme, akran değerlendirme, gözlem, öğrenci ürün dosyaları, performans ödevi ve proje ödevi olarak listelenmiştir (MEB, 2006).

2024 OTDÖP'te ölçme ve değerlendirmeye dair açıklamalar, “Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Esaslar” başlığı altında ele alınmıştır. Bu başlığın yanı sıra ölçme ve değerlendirme süreci temalara göre de açıklanmıştır. Ölçme ve değerlendirmeye dair ifadeler, temalara dair bilgilerin verildiği tema tablolarında öğrenme kanıtları başlığı altında açıklanmıştır. Öğrenme kanıtları başlığı altında o temada kullanılabilecek öğrenme kanıtları (ölçme ve değerlendirme) açıklanarak anlatılmıştır.

Programda ölçme ve değerlendirmenin açık, anlaşılır ve öğrenci düzeyine uygun olabilmesi için farklı değerlendirme biçimlerini içermesi gerektiği belirtilmiştir. Özellikle geri bildirim kavramına verilen önem dikkat çekicidir. 2024 OTDÖP'te geri bildirim kavramına 2006 İTDÖP'ten daha fazla vurgu yapılmış; nitelikli bir geri bildirimin nasıl olduğu detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2024 OTDÖP'te ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılacak araç ve yöntemlere “görev biçimleri” adı verilmiştir. Görev biçimlerinin öğrencinin bilişsel olarak farklı alanlarına hitap etmesinin gerekliliği, öğrenme çıktısının pekiştirilmesi ve değerlendirilmesinin dengeli bir şekilde yapılmasının gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2024a). Bunlara ek olarak dil yapılarının Türkçe dersinde bir amaç değil araç olduğu vurgulanarak işleve odaklanılmıştır, işlevsel bir yaklaşım benimsenmiştir. İşlevsel yaklaşım ile hedeflenen ezberci anlayışın önüne geçilebilmektedir. Bu nedenle dil yapıları, ölçme ve değerlendirme süreçlerinin dışında tutulmuştur.

Programda dil becerilerine yönelik olarak farklı çalışmaların -ki bunlar doğrudan veya dolaylı olarak o becerinin geliştirilmesine yöneliktir- da ölçme ve değerlendirme amacı ile kullanılabileceği (örneğin dinleme/izleme becerisi için serbest çağrışım, konuşma becerisi için canlandırma gibi) belirtilerek Türkçe dersinde kullanılabilecek ölçme ve değerlendirme araçları programın 230-270. sayfaları arasında yer alan Ek 3'te örneklendirilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme açısından her iki programda da yaklaşık kırk sayfa olarak açıklamalar yapılmış; ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılabilecek araçlara ekler ile yer verilmiştir. Her iki programın da yapılandırmacı anlayış temel alınarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. 2006 İTDÖP'te kazanımların her biri içerisinde açıklanan ölçme ve değerlendirme süreci, 2024 OTDÖP'te ise temaların her biri içerisinde açıklanmıştır. Ayrıca, 2024 OTDÖP'te yer alan geri bildirim ve geri bildirimin niteliğine dair ibareler, 2006 İTDÖP'te yer almamaktadır. Genel olarak iki programın ölçme ve değerlendirme açısından bazı noktalarda birbirlerine benzer ve birbirlerinden farklı özellikler taşıdığı görülmektedir.

3.1.5. Bireysel Farklılıklar Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

Bireysel farklılık ifadesi, 2006 İTDÖP'te yalnızca üç kez geçmektedir. 2006 İTDÖP, bireysel farklılıkların dikkate alınmasını, öğrenme sürecini başarıya ulaştıran faktörlerden biri olarak görmektedir (MEB, 2006). Bireysel farklılıklar ve ilgiler, kazanımların hazırlanış sürecinde dikkate alınmış; öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak materyallerin ve etkinliklerin temel niteliklerinden biri olmuştur.

2024 OTDÖP'te ise bireysel farklılıklar, kavram olarak yer almamaktadır. "Farklılaştırma", bireysel farklılıkları karşılayan ifade olarak programdaki yerini almıştır. "Farklılaştırma Uygulamalarına İlişkin Esaslar" başlığı altında farklılaştırmaya yönelik açıklamalar yapılmıştır. Farklılaştırma kavramı, zenginleştirme ve destekleme olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Programda zenginleştirme ile kastedilen akranlarına göre daha ileri düzeyde olan öğrencilere geniş çaplı ve derinlemesine olarak sunulan öğrenme-öğretme süreçleridir. Destekleme ile bunun tam tersi olarak ifade edilebilir. Destekleme, akranlarına göre düzey olarak daha geride olan öğrencilere daha fazla tekrar şansı sunan öğrenme-öğretme süreçlerini ifade etmektedir (MEB, 2024a).

Öğrencilerin ihtiyaçları, istekleri, ilgileri ve bireysel farklılıklar dikkate alınarak geliştirilen farklılaştırma uygulamaları, her bir tema için hazırlanan tema tablolarında her bir temaya özel olacak şekilde detaylı olarak açıklanmıştır. Örneğin, 5. sınıftaki "Oyun Dünyası" teması için geliştirilen farklılaştırma, zenginleştirme ve destekleme uygulamaları olarak şu şekildedir:

Zenginleştirme uygulaması: *"Temadan hareketle özgün bir oyun (kutu oyunu, kâğıt kalem, sokak oyunu, temel kodlamaya dayalı dijital oyunlar vb.) tasarlanması ve tasarlanan oyunun sınıfta ya da uygun ortamlarda tanıtılması istenir."* (MEB, 2024a, s. 92).

Destekleme uygulaması: *"Dinleme/izleme ya da okuma etkinliği öncesinde, metinde geçen önemli kelimeler listelenir ve bu kelimelerin özellikleri (gerçek, mecaz, yan, eş ve zıt anlamları vb.) görsel araçlar ve şematik düzenleyiciler yardımıyla verilir."* (MEB, 2024a, s. 92).

Tüm bunlar ile 2024 OTDÖP'te bireysel farklılıkların ve bunlara yönelik olarak geliştirilen uygulamaların 2006 İTDÖP'e göre oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

3.1.6. Kazanımlar/Öğrenme Çıktıları Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda hedef kavramı, Türkçe dersi eğitim-öğretim sürecinde hedeflenen bilgi, beceri ve alışkanlıkları ifade etmektedir (MEB, 1981). Hedef kavramı yerine 2006 İTDÖP'ten itibaren sırası ile 2009, 2015, 2017, 2018, 2019 yıllarında hazırlanan Türkçe dersi öğretim programlarında kazanım kavramı kullanılmıştır (MEB, 2006; MEB, 2009; MEB, 2015; MEB, 2018; MEB, 2019). 2024 OTDÖP'te ise kazanım kavramı yerine öğrenme çıktısı kavramı kullanılmaya başlanmıştır (MEB, 2024a).

2006 İTDÖP'te hedeflenen kazanımlar, öğrenme alanları ve ara disiplin kazanımları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Programda yer alan öğrenme alanları kazanımları okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi olarak listelenmiş ve açıklanmıştır. "Afetten Korunma, Girişimcilik, Güvenli Yaşam, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Kariyer Bilinci Geliştirme, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim, Özel Eğitim ve Sağlık Kültürü" ise programda ara disiplin kazanımları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ara disiplin kazanımlarının ele alınmasında temalar ve temalarda yer alacak metinler ile bağlantı kurulması esas alınmıştır.

Programda okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma alanlarına ait kazanımlar her sınıf düzeyi için ayrı ayrı değil 6, 7 ve 8. sınıf kazanımları olarak açıklanmıştır. Ara disiplin kazanımları ise her sınıf için ayrı ayrı açıklanmıştır. Tüm bu kazanımlara program içerisinde detaylı bir şekilde tablolar ile değinilmiştir. Programda kazanımlar; tablolarda öğrenme alanı başlığı altında, amaç ve kazanımlar adıyla etkinlik örnekleri ve açıklamaların yanında verilmiştir. 2006 İTDÖP'te yer alan kazanımların sayısı Tablo 1'de şu şekildedir:

Tablo 1. 2006 İTDÖP’te Yer Alan Kazanımların ve Ara Disiplin Kazanımlarının Sayısı (MEB, 2006)

Kazanımların Sayısı		Ara Disiplin Kazanımlarının Sayısı	
6. Sınıf:	1. Okuma: 51 2. Dinleme/İzleme: 42 3. Konuşma: 42 4. Yazma: 46 5. Dil bilgisi: 16	6. Sınıf:	1. Girişimcilik: 1 2. İnsan Hakları ve Vatandaşlık: 2 3. Kariyer Bilinci Geliştirme: 1 4. Özel Eğitim: 1 5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma: 1 6. Sağlık Kültürü: 1
7. Sınıf:	1. Okuma: 51 2. Dinleme/İzleme: 42 3. Konuşma: 42 4. Yazma: 46 5. Dil bilgisi: 20	7. Sınıf:	1. Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam: 1 2. Girişimcilik: 1 3. İnsan Hakları ve Vatandaşlık: 1 4. Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim: 1
8. Sınıf:	1. Okuma: 51 2. Dinleme/İzleme: 42 3. Konuşma: 42 4. Yazma: 46 5. Dil bilgisi: 17	8. Sınıf:	1. İnsan Hakları ve Vatandaşlık: 1 2. Kariyer Bilinci Geliştirme: 1 3. Rehberlik ve Psikolojik Danışma: 1

Tablo 1 incelendiğinde kazanımlar, programda öğrenme alanları ve ara disiplin kazanımları olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır. Bu kazanım sayıları, sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise her bir sınıf düzeyi için genel olarak eşit sayıda kazanımın listelendiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, 2006 İTDÖP’te yer alan ara disiplin kazanımlarının kendisinden sonra gelen Türkçe dersi öğretim programlarında farklı adlarda veya farklı başlıkların altında yer aldığı gözlemlenmiştir. Örneğin, 2024 OTDÖP’te yer alan eğilimler, sosyal- duygusal öğrenme becerileri gibi başlıkların 2006 İTDÖP’te yer alan ara disiplin kazanımları ile benzerlik gösterdiği düşünülmektedir.

2024 OTDÖP’te ise Türkçe dersinin hedefleri öğrenme çıktısı kavramı ile ifade edilmiştir. Ancak programda neden kazanım kavramı yerine öğrenme çıktısı kavramının kullanıldığına dair bir açıklama yer almamaktadır. Öğrenme çıktıları, programda bütünlük olarak ele alınmıştır. Bir öğrenme çıktısı, diğer bir öğrenme çıktısı için ön koşul olarak görülmüştür. Öğrenme çıktılarının çoğu, dil becerilerinin geliştirilmesinde sarmal anlayış benimsendiğinden farklı sınıf seviyelerinde tekrar etmiştir. Bu öğrenme çıktılarının gerçek yaşam ile bağlantılı olmasına önem verilmiş ve program içerisinde öğrenme çıktılarına yönelik olarak öğrenme yaşantıları çerçevesi oluşturulmuştur. Oluşturulan bu yaşantı çerçeveleri, “Ortaokul Türkçe Dersi Öğrenme Çıktılarına Yönelik Yaşantı Çerçevesi” başlığı ile tema tablolarında detaylı olarak açıklanmıştır. 2024 OTDÖP’te yer alan öğrenme çıktılarının niceliksel dağılımı ise Tablo 2’de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 2. 2024 OTDÖP’te Yer Alan Öğrenme Çıktılarının Sayısı (MEB, 2024a)

5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
1. Dinleme/İzleme: 25	1. Dinleme/İzleme: 25	1. Dinleme/İzleme: 27	1. Dinleme/İzleme: 27
2. Okuma: 27	2. Okuma: 27	2. Okuma: 28	2. Okuma: 28
3. Konuşma: 26	3. Konuşma: 26	3. Konuşma: 26	3. Konuşma: 26
4. Yazma: 22	4. Yazma: 22	4. Yazma: 22	4. Yazma: 22

Tablo 2 incelendiğinde 2024 OTDÖP’te yer alan öğrenme çıktılarının sayısında -tüm sınıf düzeylerine göre 20’li sayılarda olacak şekilde- dengeli bir dağılımın yapıldığı gözlemlenmiştir. Programda öğrenme çıktılarına ilişkin bilgiler, “Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasına İlişkin Esaslar Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Tema Öğrenme Çıktıları Sayısı ve Süre Tabloları, Öğrenme Çıktıları, Süreç Bileşenleri ve Açıklamalar, Sınıf Düzeylerine Ait Temalar” başlıkları ile “Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı” başlığının “Öğrenme Çıktılarının Yapısı ve Öğrenme Çıktılarına Yönelik Öğrenme Yaşantıları Çerçevesi’nin Yapısı” başlıkları altında detaylı olarak yer almaktadır.

Programın 36-86. sayfaları arasında öğrenme çıktılarının her birinin tablolar ile detaylandırılarak açıklandığı görülmektedir. Bunun yanında öğrenme çıktılarına ilişkin bilgiler; kavramsal beceriler, programlar arası bileşenler, disiplinler arası ilişkiler, beceriler arası ilişkiler, öğrenme-öğretme yaşantıları gibi başlıkların yanında her bir tema için oluşturulmuş tema tablolarında da yer almıştır.

Öğrenme çıktılarının yapısını daha iyi anlayabilmek için Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde ortaya konan genel bakış açısına değinmek gerekmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli; genel olarak öğretim programının temel

yaklaşımları, öğrenci profili: yetkin ve erdemli insan, erdem-değer-eylem çerçevesi, beceriler çerçevesinin harmanlanmasıyla oluşmuştur (MEB, 2024b). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde öğretim programlarının temel yaklaşımı hakkında açıklamalarda bulunulmuş; ontolojik, epistemolojik, zamansal bütünlüğe ve aksiyolojik olgunluğa sahip bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığına değinilmiştir. Amaçlanan bireylerin yetiştirilmesinde erdem-değer-eylem çerçevesi üzerinde durulmuş; saygı, sorumluluk, adalet değerlerine vurgu yapılmıştır (MEB, 2024b). Beceriler çerçevesi kapsamında ise kavramsal beceriler, alan becerileri, eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri yer almaktadır. Öğrenme-öğretme uygulamalarının temel amacı olan öğrenme çıktılarına ulaşılabilmesi için bu başlıkların net bir şekilde anlaşılması ve anlamlandırılması gerekmektedir. Çünkü öğrenme çıktıları, bu başlıklar dikkate alınarak oluşturulmuş ve geliştirilmiştir.

Beceriler çerçevesinde öğrenme çıktılarının genel yapısı, üç ana bileşenden oluşmaktadır. Bu üç ana bileşen; alana ait bilgi kümeleri, kavramsal beceriler ve alan becerileridir. Kavramsal beceriler, karmaşık ve soyut düşünceleri eyleme dönüştürme noktasında önem kazanmaktadır. Bu başlıkta temel becerilere, bütünleşik becerilere ve üst düzey düşünme becerilerine değinilmiştir. Alan becerileri ise derslere ait bilgileri kapsamaktadır. Bu beceriler, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin genel yapısında Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilimler olarak dörde ayrılmıştır. Türkçe dersi alan becerileri “TAB” kodu ile ifade edilmiş; anlama ve anlatma olarak ikiye ayrılmıştır.

2024 OTDÖP’te anlama becerileri, dinleme/izleme becerisi (TAB1) ile okuma becerisinden (TAB2) oluşmaktadır. Anlatma becerileri ise konuşma becerisi (TAB3) ile yazma becerisinden (TAB4) oluşmaktadır. Anlama becerileri, dinleme/izleme becerisine yönelik "Dinlemeyi/izlemeyi yönetme, anlam oluşturma, çözümleme, yansıtma." ile okuma becerisine yönelik "Okumayı yönetme, anlam oluşturma, çözümleme, yansıtma." bütünleşik becerilerini kapsamaktadır. Anlatma becerileri ise konuşma becerisine yönelik "Konuşmayı yönetme, içerik oluşturma, kural uygulama, yansıtma." ile yazma becerisine yönelik "Yazmayı yönetme, içerik oluşturma, kural uygulama, yansıtma." bütünleşik becerilerini kapsamaktadır (MEB, 2024a; MEB, 2024b).

Beceriler çerçevesinin bir başka ögesi olan eğilimler, öğrenme çıktılarına ulaşmada bir bileşen olarak görülmüş; benlik eğilimleri, sosyal ve entelektüel eğilimler olarak üçe ayrılmıştır. Sosyal-duygusal öğrenme becerileri, tıpkı eğilimler gibi, ortak/birleşik beceriler, benlik ve sosyal yaşam becerileri olarak üç başlık altında ele alınmıştır. Beceriler çerçevesinin son ögesi okuryazarlık becerileridir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde okuryazarlık becerileri, öğretim programlarını zenginleştiren ve çeşitlendiren bir araç olarak görülmüştür. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde dijital, finansal, görsel okuryazarlık ile bilgi, kültür, vatandaşlık, veri, sürdürülebilirlik ve sanat okuryazarlığı olmak üzere dokuz okuryazarlık becerisine yer verilmiştir. Bu okuryazarlık becerileri, 2024 OTDÖP’te aynı şekilde yer almaktadır (MEB, 2024a; MEB, 2024b).

2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP kazanımlar/öğrenme çıktıları açısından ele alındığı zaman en belirgin fark kullanılan kavramda karşımıza çıkmaktadır. Türkçe dersinin hedeflediği bilgi, beceri ve alışkanlıklar, 2006 İTDÖP’te kazanım; 2024 OTDÖP’te ise öğrenme çıktısı kavramı ile ifade edilmiştir.

Programda kazanımlar, öğrenme alanlarının yanında ara disiplin olarak adlandırılan bazı alanlara yönelik olarak da oluşturulmuştur. 2024 OTDÖP’te eğilimler başlığı, 2006 İTDÖP’te yer alan “Ara Disiplinler” başlığına benzese de bu başlık için hedef olarak herhangi bir öğrenme çıktısı oluşturulmamıştır. Ayrıca, 2024 OTDÖP’te dil yapıları, ayrı bir alan olarak kabul edilmediğinden dil bilgisi/dil yapılarının amaçları dil becerilerinin öğrenme çıktılarının içerisinde belirtilmiştir.

2006 İTDÖP’te kazanımların açıklamasında “uygulama, kazanma, zenginleştirme, anlama, çözümleme” gibi ifadelerin altında cümle şeklinde hedef kazanımlara yer verilmektedir. Örneğin, bir yazma kazanımı olan “Kendi yazdıklarını değerlendirme” kazanımı şu şekilde açıklanmıştır:

“Kendi yazdıklarını değerlendirme”

Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.

Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.

Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir. (MEB, 2006, s. 34).

2024 OTDÖP’te ise bu yapı bir önceki program olan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndan farklı, 2006 İTDÖP’e benzer bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Programda öğrenme çıktılarına ifadelerine bakıldığında karşımıza “özetleyebilme, üretilebilme, yönetebilme, yararlanabilme, oluşturabilme” gibi ifadeler çıkmaktadır. 2024 OTDÖP; öğrenme çıktılarının yapısı ve ifadeleri ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki gibi tek tek listelenmemiş, 2006 İTDÖP’teki gibi bir genel-özel hedef ilişkisi ile verilmiştir.

2024 OTDÖP'te öğrenme çıktılarının genel yapısı, Türkçe ile ilgili bilgi kümeleri, kavramsal beceriler ve alan becerilerinden oluşmaktadır. Öğrenme çıktıları, beceriler çerçevesinde ortaya konmuştur. Beceriler çerçevesi; kavramsal beceriler, Türkçe alan becerileri, eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri başlıklarından oluşmaktadır. (MEB, 2024a; MEB, 2024b).

2024 OTDÖP'te öğrenme çıktıları, sarmal yaklaşım dikkate alınarak oluşturulmuştur. Sarmal yaklaşım ile oluşturulan yapının öğrenme sürecinde yoğunluğa yol açmaması için her bir öğrenme çıktısının kullanımına yönelik özgün öğrenme yaşantıları ortaya konulmuştur. Bu yaşantılara program içerisinde Tablo 11'de "Öğrenme Çıktılarına Yönelik Yaşantı Çerçevesi" başlığında yer verilmiştir. Program içerisinde yer alan Tablo 11'de öğrenme çıktılarının yaşantılara dönüştürülmesinde alan becerileri, kavramsal beceriler ve süreç bileşenlerinin rolüne değinilmiştir. Çünkü öğrenme çıktıları, bu öğeler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu öğelerden süreç bileşenleri, öğrenme çıktılarına ulaşılabilmesi amacıyla izlenmesi gereken süreci ifade etmektedir. Bunun yanında eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri de öğrenme yaşantılarının içerisinde kendisine yer bulmuştur (MEB, 2024a). Tüm bunların daha iyi anlaşılabilmesi için 2024 OTDÖP'te yer alan bir öğrenme çıktısı örnek olarak verilmiştir. Örnek öğrenme çıktısı, şu şekildedir:

Dinlemede/izlemede materyal seçimini yönetebilme

a) Dinleme/izleme şekli (etkileşimli veya etkileşimsiz), amacı, ilgi ve ihtiyaçları, bilgiye erişim olanakları; etkinliğin süresi doğrultusunda dinleme/izleme materyalini ve diğer kaynakları (sözlük, genel ağ, çalışma kâğıdı, grafik organize edici vb.) seçer.

b) Seçimleri üzerinde zamana veya üst bilişsel izlemeye bağlı düzenlemeler yapar.

c) Etkileşimli dinleme/izleme sırasında karşısındakiyle ilişkiyi sürdürür (MEB, 2024a, s. 36).

Örnekte verilen öğrenme çıktısı, dinleme/izleme becerisinin öğrenme çıktısı olarak tüm sınıf düzeylerinde ele alınmaktadır. Sınıf düzeylerine göre öğrenme çıktılarının kodlarında ve açıklamalarında değişiklikler olsa da genel olarak öğrenme çıktılarının yapısını bu şekilde açıklamak mümkün olacaktır.

Kazanımlar/öğrenme çıktıları açısından iki program arasında bir başka dikkat çeken nokta ise sınıf düzeylerinde verilen kazanımların/öğrenme çıktılarının sayısıdır. İki program, kazanımlar/öğrenme çıktıları açısından nicelik olarak karşılaştırıldığında karşımıza Tablo 3'teki gibi bir grafik çıkmaktadır:

Tablo 3. Kazanımların/Öğrenme Çıktılarının Sayısı Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP (MEB, 2006; MEB, 2024a)

2006 İTDÖP		2024 OTDÖP	
5. Sınıf:	2006 İTDÖP, 6-8. sınıflara yönelik olarak hazırlanmıştır.	5. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 25 2. Okuma: 27 3. Konuşma: 26 4. Yazma: 22
6. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 42 2. Okuma: 51 3. Konuşma: 42 4. Yazma: 46 5. Dil bilgisi: 16	6. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 25 2. Okuma: 27 3. Konuşma: 26 4. Yazma: 22
7. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 42 2. Okuma: 51 3. Konuşma: 42 4. Yazma: 46 5. Dil bilgisi: 20	7. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 27 2. Okuma: 28 3. Konuşma: 26 4. Yazma: 22
8. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 42 2. Okuma: 51 3. Konuşma: 42 4. Yazma: 46 5. Dil bilgisi: 17	8. Sınıf:	1. Dinleme/İzleme: 27 2. Okuma: 28 3. Konuşma: 26 4. Yazma: 22

Tablo 3 incelendiğinde iki programdaki kazanımlar/öğrenme çıktıları, nicelik olarak farklılık göstermektedir. 2006 İTDÖP'teki kazanımların sayısı 40-50 arasındayken 2024 OTDÖP'ta yer alan öğrenme çıktıları'nın sayısı 20'li, 25'li sayılardadır. İki program arasında kazanımların/öğrenme çıktıları'nın sayısı neredeyse yarı yarıya düşürülmüştür.

Tüm bu açıklananlar ile iki programda yer alan kazanımların/öğrenme çıktıları'nın yapısı ve kazanımlarda/öğrenme çıktıları'nda iki program arasında görülen niteliksel ve niceliksel değişiklikler daha net bir şekilde anlaşılacaktır. Tüm bunlar için birleştirici ve bütünleştirici ana unsur tabii ki Türkçedir. Türk Millî Eğitim Sisteminin başlıca hedef politikalarından birinin Türkçenin eğitimi-öğretimi olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır.

3.1.7. Temalar Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

Bireyin eğitim-öğretim ortamında öğrendiklerini ve edindiklerini yaşama aktarabilmesi açısından temalar son derece önemli bir nitelik taşımaktadır (Aşıcı, 1997). Türkçe dersinde eğitim-öğretim süreçleri, Türkçe ders kitaplarında yer alan farklı temalar üzerinden yürütülmektedir. Bu temalar, tasarımcıları ve geliştiricileri tarafından nitelikli bir şekilde; sağlıklı ve pek çok paydaşını içinde barındıran bir sürecin sonunda tasarlanmalıdır.

Her iki program temalar açısından ele alındığı zaman 2006 İTDÖP'te 15, 2024 OTDÖP'te ise 21 farklı temanın yer aldığı saptanmıştır. 2006 İTDÖP'te yer alan temalar, Tablo 4'te şu şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 4. 2006 İTDÖP'te Yer Alan Temalar (MEB, 2006)

6-8. Sınıflar	
1. Sevgi,	9. Alışkanlıklar
2. Millî Kültür,	10. Zaman ve Mekân,
3. Toplum Hayatı,	11. Duygular,
4. Okuma Kültürü,	12. Doğa ve Evren,
5. İletişim,	13. Güzel Sanatlar,
6. Hak ve Özgürlükler,	14. Kavramlar ve Çağrışımlar,
7. Kişisel Gelişim,	15. Atatürk.
8. Bilim ve Teknoloji,	

Tablo 4 incelendiğinde 2006 İTDÖP'te 6-8. sınıf düzeyinde 15 farklı temanın yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu temalardan Atatürk teması, her sınıf düzeyinde zorunlu tutulmuştur. Bunun yanında 6. sınıfta "Sevgi", 7. sınıfta "Millî Kültür", 8. sınıfta "Toplum Hayatı" temasının ele alınması zorunludur. Bu üç temanın diğer sınıf düzeylerinde de ele alınabileceği belirtilmiştir. Bir sınıf düzeyinde ele alınması gereken tema sayısı ise altı olarak açıklanmıştır. Ayrıca, program içerisinde

alt temalara da yer verilmiştir. Ele alınan temalarda içeriği yansıtmak şartı ile özgün adlandırmaların yapılabileceği belirtilmiştir.

2024 OTDÖP'te temalar ile ilgili bilgiler "Temalara İlişkin Açıklamalar" başlığı altında ve her bir tema için hazırlanmış tema tablolarında açıklanmıştır. Bu bilgiler, bir temanın işleniş sürecinin nasıl yapılacağı ve nasıl olması gerektiği ile ilgili bilgileri detaylı bir şekilde açıklamaktadır. Programda bir eğitim-öğretim yılında ele alınması gereken temalar, programın 20-21. sayfalarında sınıf düzeylerine göre listelenmiştir.

2024 OTDÖP'te 5-8. sınıflarda aynı isimle zorunlu olarak ele alınan tek tema "İletişim ve Sosyal İlişkiler" temasıdır. Bunun nedeni, iletişimi ve sosyal ilişkileri geliştirmenin Türkçe dersinin temel işlevi olarak görülmesidir. Ancak program içerisinde aynı adı taşıyamalarına rağmen "Atatürk'ü Tanımak, Bağımsızlık Yolu, Bir Hilal Uğruna ve Vatan Sevgisi" temalarının içerik olarak birbirlerine çok yakın ve birbirlerinin devamı niteliğindeki temalar olduğu sonucuna varılmıştır. Bu açıdan bu temalar, tüm sınıf düzeylerinde aynı adla yer almayan ancak içeriksel olarak yer alan bir tema olarak değerlendirilebilir. 2024 OTDÖP'te yer alan 21 farklı temanın sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo 5'te şu şekilde verilmiştir:

Tablo 5. 2024 OTDÖP'te Sınıf Düzeylerine Göre Yer Alan Temalar (MEB, 2024a)

5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
1. Oyun Dünyası	1. Dilimizin Zenginliği	1. Hayat Boyu	1. İletişim ve Sosyal
2. Atatürk'ü Tanımak	2. Bağımsızlık Yolu	Gelişim	İlişkiler*
3. Duygularımı Tanıyorum	3. Farklı Dünyalar	2. Bir Hilal Uğruna	2. Vatan Sevgisi
4. Geleneklerimiz	4. İletişim ve Sosyal	3. İletişim ve Sosyal	3. Doğa ve İnsan
5. İletişim ve Sosyal İlişkiler*	İlişkiler*	İlişkiler*	4. Türk Hikâye Geleneği ve Destanları
6. Sağlıklı Yaşıyorum	5. Bilim ve Teknoloji	4. Türk Sanatı	5. Sanat ve Estetik
	6. Lider Ruhlar	5. Okuma Kültürü	6. Akademik Düşünce
		6. Hak ve Sorumluluklar	Dünyası

*Tüm sınıf düzeylerinde aynı adla zorunlu olan "İletişim ve Sosyal İlişkiler" temasını ifade etmektedir.

Tablo 5'e göre 2024 OTDÖP'e göre bir sınıf düzeyinde ele alınması gereken tema sayısı altıdır. Bu durum, tıpkı 2006 İTDÖP'te gibidir. İki program arasında temalar açısından örtüşmeler görülmektedir. "Okuma Kültürü" ve "Bilim ve Teknoloji" temaları iki programda da aynı adla yer almıştır. Bazı temaların adlandırılmasında ise değişiklikler yaşanmıştır. Örneğin, 2006 İTDÖP'te yer alan "Doğa ve Evren", "Duygular", "Kişisel Gelişim", "İletişim", "Hak ve Özgürlükler", "Güzel Sanatlar" temaları, 2024 OTDÖP'te "Doğa ve İnsan", "Duygularımı Tanıyorum", "Hayat Boyu Gelişim", "İletişim ve Sosyal İlişkiler", "Hak ve Sorumluluklar", "Sanat ve Estetik" olarak güncellenmiştir.

İki programda yer alan bazı temaların ise detaylandırıldığı görülmektedir. Örneğin, 2006 İTDÖP'te farklı sınıf düzeylerinde "Atatürk" temasında ele alınan içerikler, 2024 OTDÖP'te farklı sınıf düzeylerinde "Atatürk'ü Tanıyorum", "Bağımsızlık Yolu", "Bir Hilal Uğruna" ve "Vatan Sevgisi" temalarında ele alınmıştır. 2006 İTDÖP'te yer alan "Sevgi", "Milli Kültür", "Toplum Hayatı", "Güzel Sanatlar" gibi temaları da benzer şekilde isim ve içerik değişikliklerine uğramıştır.

2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP, bir sınıf düzeyinde ele alınan tema sayısının aynı olması ve benzer tema içeriklerine sahip olması gibi özellikler bakımından benzerlik göstermektedir. Ancak ele alınan temaların sayısı, temaların daha kapsamlı bir şekilde açıklanması (hedeflenen öğrenme çıktıları, ders saati, yüzdelerle belirtilmesi gibi özellikler), her bir tema için tema tablolarına yer verilmesi bakımından 2024 OTDÖP'ün 2006 İTDÖP'e göre daha detaylı tema açıklamalarına yer verdiği görülmektedir.

3.1.8. Metin Nitelikleri Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

2006 İTDÖP'te "Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler" ve "Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler" başlıkları altında Türkçe dersinde kullanılacak metinlerin nitelikleri açıklanmıştır. Programda okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler, 28 maddede, dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler ise 13 maddede açıklanmıştır.

Açıklamalardan hareketle metinlerin Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun olması, dersin amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olması, işlenecek süreye uygun olması, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olması, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olması, öğrencinin söz varlığını geliştirecek söz gruplarına yer vermesi, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliğini yansıtmaması, insan haklarına uygun olması gerekmektedir. 2024 OTDÖP'te metinlerin niteliklerine ilişkin bilgiler ise tek başlık altında, "Metin Seçimine İlişkin Esaslar" başlığı altında 25 maddede açıklanmıştır.

İki programda yer alan maddeler incelendiğinde Türkçe dersinde kullanılacak metinlerin niteliklerine ilişkin açıklamaların büyük bir oranda benzer olduğu görülmektedir. 2006 İTDÖP'ün "Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler" başlığı altında yer alan 21 ve 22. maddelerin 2024 OTDÖP'te yer almadığı görülmektedir. Bu maddeler metinlerin bütünlüğü, bölümleri ve kısaltılması ile ilgilidir. 27. maddedeki serbest okuma metinlerine yönelik ifade ise 2024 OTDÖP'te "Metin Seçimine İlişkin Esaslar" başlığı yerine "Okuma Becerisinin Uygulama Esasları" başlığı altında 8. maddede yer verilmiştir.

2024 OTDÖP'te 2006 İTDÖP'e göre yenilik olarak değerlendirilebilecek ifadeler, "Metin Seçimine İlişkin Esaslar" başlığı altında yer alan 3, 8, 10, 12, 15, 19, 23, 24 ve 25. maddelerdir. Bu maddeler, yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak eklenen ve dikkate değer olan maddelerdir. Ayrıca, 2024 OTDÖP'te yer alan tema tablolarında yapılan açıklamalar, Türkçe dersinde kullanılacak metinlerin niteliği hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Metinlerin seçiminde, metinlere yönelik hazırlanacak etkinliklerde ve materyallerde tema tablolarında verilen bu bilgilerin dikkate alınması ve eğitim-öğretim sürecinin bu açıklamalara göre planlanması gerekmektedir.

3.1.9. Metin Sayıları ve Metin Türleri Açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP

2006 İTDÖP'te her bir tema için bir temada farklı türler olacak şekilde en az üç adet okuma ve bir adet dinleme/izleme metnine ya da materyaline yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Her bir temadaki bu dört adet metnin yanında öğretmenin isteğine bağlı olarak hazırlanacak etkinlikler hazırlanmış iki adet ek metin yer almalıdır. Ayrıca, temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebileceği de belirtilmiştir. Programda bir eğitim-öğretim yılında altı temanın ele alındığı hatırlanacak olursa bir eğitim-öğretim yılında 18'i okuma, 6'sı dinleme/izleme olmak üzere en az 24 metnin ele alındığı görülmektedir. Bu metinlere 12 ek metin de eklenerek eğitim-öğretim sürecinin daha zengin bir hâle getirilebilme imkânının bulunduğu söylenebilmektedir.

2006 İTDÖP'te şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi, makale, roman, eleştiri ve destan olmak üzere 15 farklı metin türü yer almaktadır. Bu metin türlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı, Tablo 6'da şu şekilde açıklanmıştır:

Tablo 6. 2006 İTDÖP'te Sınıf Düzeylerine Göre Yer Verilmesi Gereken Metin Türleri (MEB, 2006)

6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
1. Şiir	1. Şiir	1. Şiir
2. Hikâye	2. Hikâye	2. Hikâye
3. Anı	3. Anı	3. Anı
4. Masal	4. Deneme	4. Makale
5. Fabl	5. Tiyatro	5. Roman
6. Deneme	6. Sohbet (Söyleşi)	6. Deneme
7. Tiyatro	7. Gezi Yazısı	7. Sohbet (Söyleşi)
8. Mektup	8. Biyografi	8. Eleştiri
		9. Destan

Tablo 6 incelendiğinde 2006 İTDÖP'e göre her bir sınıf düzeyi için niceliksel olarak neredeyse aynı sayıda bir dağılımın yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu türlerden şiir, hikâye, anı ve deneme her sınıf düzeyinde ele alınan türler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tiyatro, sohbet (söyleşi) ve eleştiri türlerinin iki sınıf düzeyinde ele alındığı gözlemlenmişken; masal, fabl, mektup, gezi yazısı, biyografi, makale, roman ve destan türlerinin ise bir sınıf düzeyinde ele alındığı gözlemlenmiştir.

2024 OTDÖP'te de -2006 İTDÖP gibi- her bir tema için en az üç adet okuma, bir adet dinleme/izleme ve bir adet serbest okuma metnine yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Programda -tıpkı 2006 İTDÖP'te olduğu gibi- bir eğitim-öğretim yılında altı temanın ele alındığı hatırlanacak olursa bir eğitim-öğretim yılında 18'i okuma, 6'sı dinleme/izleme ve 6'sı serbest okuma metni olmak üzere en az 30 metnin ele alındığı görülmektedir.

2024 OTDÖP'te metin türlerine ilişkin bilgiler, "Metin Türlerine İlişkin Açıklamalar" başlığı altında yer almaktadır. Bu başlık altında metin türlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımları programın 25 ve 26. sayfasında detaylı olarak açıklanmıştır. Programdaki metinler; bilgilendirici, öyküleyici metinler ve şiir metinleri olarak sınıflandırılmıştır. Bu metinler, türlerine ve yer verilmesi gereken sınıf düzeylerine göre Tablo 7'de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 7. 2024 OTDÖP’te Sınıf Düzeylerine Göre Yer Verilmesi Gereken Metin Türleri (MEB, 2024a)

Bilgilendirici Metinler	Yer Alması Gereken Sınıf Düzeyi
Anı	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Belgesel	7 ve 8. Sınıflar
Blog/Vlog	7 ve 8. Sınıflar
Deneme	5 ve 6. Sınıflar
Dilekçe	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
E-Posta	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Efemera (Koleksiyon değeri olan metinler: pul, afiş, poster, harita vb.)	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar 7 ve 8. Sınıflar
Fıkra	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Form	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Gezi Yazısı	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Grafik Simge	5 ve 6. Sınıflar
(Bilgilendirici, yasaklayıcı, uyarıcı, yönlendirici)	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Günlük	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Günlük Metinler (Bilet, fatura, davetiye vb.)	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Haber Metni	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Hiper Metin	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
İlk Gösterim Filmi (Fragman)	8. Sınıf
Bilgi Görseli	5 ve 6. Sınıflar
Makale	7 ve 8. Sınıflar
Mektup	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Aforizma/Motto	8. Sınıf
Portre/Öz Geçmiş/Biyografi/Otobiyografi	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Rapor-Tutanak	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Reklam/Kamu Spotu/Duyuru	7 ve 8. Sınıflar
Sosyal Medya Mesajları	7 ve 8. Sınıflar
Söyleşi	7 ve 8. Sınıflar
Röportaj, Mülakat	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Tartışma, Münazara	
Yönerge Metinleri	
Öyküleyici Metinler	Yer Alması Gereken Sınıf Düzeyi
Çizgi Roman	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Destan	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Efsane	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Fabl	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Fıkra	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Karikatür	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar

Bilgilendirici Metinler	Yer Alması Gereken Sınıf Düzeyi
Masal	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Öykü (basılı veya dijital)	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Roman	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Tiyatro	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Şiir Metinleri	Yer Alması Gereken Sınıf Düzeyi
Şiir	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Türkü/Şarkı	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar
Mânî	5, 6, 7 ve 8. Sınıflar

Tablo 7'ye göre 2024 OTDÖP'te 28 bilgilendirici, 10 öyküleyici, 3 şiir olmak üzere 41 farklı metin türü bulunmaktadır. Bu sayı, 2006 İTDÖP'te sınıf düzeylerine göre yer verilmesi gereken metin türlerinin sayısından fazladır. 2006 İTDÖP'te yer alan 15 metin türünün eleştiri türü hariç 14'ü 2024 OTDÖP'te de yer almaktadır. İki programda metin türlerinin adlandırılmasında ise büyük bir oranda değişiklik yaşanmamıştır. 14 metin türünün 11'i aynı, 3'ü farklı ad ile 2024 OTDÖP'te yer almaktadır. 2006 İTDÖP'te hikâye, sohbet (söyleşi), biyografi olarak yer alan türler, 2024 OTDÖP'te sırası ile öykü, söyleşi ve portre/öz geçmiş/biyografi/otobiyografi olarak güncellenmiştir.

2006 İTDÖP'te metin türleri için herhangi bir sınıflandırma yapılmamışken 2024 OTDÖP'te yer alan metin türleri üçe ayrılarak sınıflandırılmıştır. 2024 OTDÖP'te 2006 İTDÖP'e kıyasla 27 farklı metin türü yer almıştır. Ayrıca, programda sosyal medyanın kullanımının etkisi ile insanoğlunun hayatına giren sosyal medya mesajları, ilk gösterim filmi (fragman), reklam/kamu spotu/duyuru gibi yeni türler de görülmektedir. Bu durum, Türkçe dersi öğretim programlarının içinde bulunan dönemlere ve yaşanan gelişmelere göre düzenlenerek güncelleştirildiğini bizlere bir kez daha göstermektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP'ün yıllarında hazırlanan Türkçe öğretim programlarının birbirinden farklılaştığı yönler ele alınmıştır. Her iki program da amaçlar açısından 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına uygun olarak hazırlanmış ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. Türkçe dersinin temel amacı, Cemiloğlu'nun (2001) üç boyutlu modeli ile değerlendirilebilir. Bu üç boyut; dil eğitimi, ahlak eğitimi ve estetik eğitimden oluşmaktadır. Türkçe dersinin temel amacı doğrultusunda her iki programın benzer niteliklere sahip olduğu görülmektedir.

Değerler eğitimi açısından 2006 İTDÖP, belli başlı değerleri bir kavram olarak listelememiştir. Değerlere dair net ve açıklayıcı bir görünüm çizmemiştir. Bunun yerine programın amaçlarından ve temalarından yola çıkılarak değer kavramına dair çıkarımlar yapılabilmektedir. Özellikle 2006 İTDÖP'te yer alan tema adlandırmaları, programın ele aldığı değerler hakkında fikirler vermektedir. Bu yorumun daha net bir şekilde anlaşılabilmesi için 2006 İTDÖP'te yer alan temaların 2024 OTDÖP'te hangi değere karşılık gelebileceği konusunda yorum yapılmıştır. Bu noktada neden 2024 OTDÖP'teki değerlerin bir ölçüt olarak alındığı sorulabilir. Bu tercihin nedeni, araştırmanın çerçevesinin iki programın karşılaştırmalı analizi üzerine kurulmuş olmasıdır. 2006 İTDÖP'te yer alan "Sevgi, Millî Kültür, Toplum Hayatı, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Alışkanlıklar, Zaman ve Mekân, Duygular, Doğa ve Evren, Güzel Sanatlar, Kavramlar ve Çağrışımlar, Atatürk" temalarının sırası ile genel olarak 2024 OTDÖP'te yer alan "D15. Sevgi, D19. Vatanseverlik, D16. Sorumluluk, D3. Çalışkanlık, D14. Saygı, D1. Adalet ve D11. Özgürlük, D16. Sorumluluk, D3. Çalışkanlık, D13. Sağlıklı Yaşam, D16. Sorumluluk, D5. Duyarlılık başta olmak üzere pek çok değer, D5. Duyarlılık, D7. Estetik, D3. Çalışkanlık ve D19. Vatanseverlik" değerleri ile ilişkilendirilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu noktalardan bakıldığında 2006 İTDÖP'ün değerlere yönelik belli başlı bir liste sunmamasına rağmen içerdikleri ile pek çok değere yönelik olduğu yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır.

2024 OTDÖP'te ise değerler, kavramsal olarak verilmiş ve bu değerlere program içerisinde farklı noktalarda değinilmiştir. Programda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'ne paralel olarak 20 değer yer almaktadır. Bu değerler, "D1. Adalet, D2. Aile Bütünlüğü, D3. Çalışkanlık, D4. Dostluk, D5. Duyarlılık, D6. Dürüstlük, D7. Estetik, D8. Mahremiyet, D9. Merhamet, D10. Mütevazılık, D11. Özgürlük, D12. Sabır, D13. Sağlıklı Yaşam, D14. Saygı, D15. Sevgi, D16. Sorumluluk, D17. Tasarruf, D18. Temizlik, D19. Vatanseverlik, D20. Yardımseverlik" değerleridir. Programda değerlerin listelenmesi ve değerlere yönelik özellikle tema tablolarında açıklamalarda bulunulması gibi

noktalar ile 2024 OTDÖP'ün değerler açısından 2006 İTDÖP'e göre daha açıklayıcı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Cemiloğlu'nun (2001) üç boyutlu eğitiminde ahlak eğitimi boyutunu oluşturan değerler, Türkçe dersi açısından son derece önem taşımaktadır. Değerler eğitimi; ahlaklı, erdemli, iyi huylu, karakter sahibi bireylerin yetiştirilmesinde ve değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında etkin bir rol oynamaktadır (Cemiloğlu, 2001). Değerler eğitimi, bu özelliği ile Fırat & Mocan (2014), Deniz & Karagöl (2018), Küçükoğlu vd. (2020) gibi pek çok araştırmacı tarafından inceleme konusu olmuş ve Türkçe dersi başta olmak üzere çoğu dersin eğitim-öğretimi için son derece önemli görülmüştür.

Türkçe dersi bağlamında değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar, çoğunlukla değerlerin ders kitaplarında ele alınıp alınmadığı, ele alınıyorsa ne düzeyde ve nasıl ele alındığı üzerine yoğunlaşmıştır. Bunun yanında Türkçe dersi bağlamında değerler eğitiminin önemine de değinilmiştir. Türkçe dersinde değerlerin nesilden nesle aktarılmasında ve değerlerin öğretilmesinde metinlerin taşıdığı rol büyüktür (Kaygana vd., 2013; Susar Kırmızı, 2014; Şentürk & Aktaş, 2015). Bu nedenle değer eğitimi için metin seçimine dikkat edilmelidir.

Yapılan bazı incelemelerde ise ders kitaplarında yer alan bazı metinlerin değerler eğitimi tam olarak etkili bir şekilde sağlayamadığı tespit edilmiştir (Somuncu, 2008; Şen, 2008; Karagöz, 2009; Parlakyıldız, 2009; Ekinci Çelikpazu & Aktaş, 2011; Kaygana vd., 2013). Bunun yanında Türkçe ders kitaplarının bazılarında Türkçe dersi öğretim programlarında yer alan bazı değerlere hiç yer verilmediği veya çok az değinildiği görülmüştür (Doğan & Gülüşen, 2011; Ekinci Çelikpazu & Aktaş, 2011; Deniz & Karagöl, 2018). Ancak bu çalışmalar ile geniş bir açıdan bakıldığı zaman, Türkçe dersi öğretim programlarına girdiği ilk andan itibaren değerler eğitiminin daha sağlam temellerde ele alındığı görülmektedir. Araştırmacılar, değerler eğitiminin Türkçe dersinin ve Türkçe dersi öğretim programlarının ayrılmaz bir yönünü oluşturduğunu düşünmektedir (Cemiloğlu, 2001; Somuncu, 2008; Şen, 2008; Karagöz, 2009; Parlakyıldız, 2009; Doğan & Gülüşen, 2011; Ekinci Çelikpazu & Aktaş, 2011; Kaygana vd., 2013; Fırat & Mocan, 2014; Uzun vd., 2014; Şentürk & Aktaş, 2015; Gül, 2017; Deniz & Karagöl, 2018; Türkben, 2019; Küçükoğlu vd., 2020; Coşkun & Derse, 2021; Taçyıldız & Güney, 2023). Değerler eğitimi, Türkçe eğitiminde her zaman dikkat edilmesi ve geliştirilmesi gereken önemli bir alandır.

Öğrenme alanları açısından 2006 İTDÖP'te okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi olarak beş öğrenme alanı oluşturulmuştur. Dil bilgisi kazanımları ayrı olarak belirtilmiş ve açıklanmıştır. 2024 OTDÖP'te ise öğrenme alanları, okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma olarak oluşturulmuştur. Konuşma ve yazma becerileri, 2024 OTDÖP'ün getirdiği yeniliklerden biri olan atölye kavramı açısından "Üretim Atölyesi Uygulama Esasları" başlığı altında birlikte ele alınsa da öğrenme çıktıları açısından her bir beceri ayrı olarak açıklanmış ve ele alınmıştır.

2006 İTDÖP'te yer alan dil bilgisi öğrenme alanının 2024 OTDÖP'te yer almadığı görülmektedir. Hatta 2024 OTDÖP'te geleneksel anlayıştan uzaklaşıldığını belirtmek amacıyla dil bilgisi yerine dil yapıları ifadesi kullanılmıştır. Ayrı bir öğrenme alanı olan, kendisine özgü kazanımları olan dil bilgisi; 2024 OTDÖP ile artık ölçme ve değerlendirme süreçlerinde yer almamaktadır. Bu durumun oluşmasında dil bilgisinin bir amaç değil araç olarak ele alınması gerektiği düşüncesi etkili olmuştur. İşcan (2007), Güneş (2009), Önal (2010), Sever vd. (2011), Göçer & Sayın (2014), Göçer (2015), Özgül & Göçer (2020) ve Gözlet & Çifci (2021) gibi araştırmacılar tarafından yapılan araştırmalara göre Türkçe öğretmenleri tarafından dil bilgisinin ayrı bir ders olarak işlenmesi, dil becerileri ile ilişkisinin kurulamaması ve bağımsız bir yapı olarak amaç şeklinde ele alınması gibi nedenlerden dolayı dil bilgisi Türkçe dersi öğretim programlarında ayrı bir öğrenme alanı olarak yer almamalıdır. Çünkü dil bilgisinin bağımsız olarak ele alınması durumunda sıralanan olumsuz durumlar meydana gelmektedir. Bu durum, dil bilgisinin Türkçe dersindeki yeri konusunda bireyleri kararsızlığa itmektedir. Ancak hiçbir zaman dil bilgisinin Türkçe dersinde en önemli öğrenme araçlarından biri olduğu unutulmamalıdır.

Ölçme ve değerlendirme açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP, benzer özellikler göstermektedir. Her iki programda da süreç ve sonuç (ürün) değerlendirmesi birlikte kullanılmıştır. Ölçme ve değerlendirmeye dair açıklamalar, iki programda da benzer hacmi (yaklaşık kırkar sayfa) oluşturmaktadır. 2024 OTDÖP'te birkaç noktaya 2006 İTDÖP'ten daha fazla dikkat çekilmiştir. Özellikle geri bildirim kavramına verilen önem ve yapılan detaylı açıklama, ölçme ve değerlendirme açısından 2024 OTDÖP'ün 2006 İTDÖP'ten farklılaştığı önemli noktalardan birini oluşturmaktadır.

2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP incelendiği zaman ölçme ve değerlendirme açısından yıllar içerisinde değişimlerin olduğu görülmektedir. İki programda da öğrenci merkezli ve süreç odaklı ölçme ve değerlendirmenin anlayışı benimsenmiştir. Ancak 2024 OTDÖP'ün, bulgular kısmında açıklananlar ile ölçme ve değerlendirme açısından daha açıklayıcı olduğu ve yıllar içerisinde farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Konuyla ilgili olarak alan yazın incelendiğinde Sarı (2020), Şahin vd. (2020), Korucu (2021), Özalkan (2021), Reyhanlıoğlu & Tiryaki (2021), Çavuş (2024), Bulut (2025) ve Şata & Koyuncu (2025) gibi araştırmacıların eğitimde ölçme ve değerlendirmenin gelişimi üzerinde yenilikçi görüşler ve yaklaşımlar ortaya koyduğu görülmüştür. Söz konusu araştırmalar ile ölçme ve değerlendirme süreçlerinin özellikle pandemi döneminin yaşanması, yapay zekâ kavramının

ortaya çıkması ve teknolojinin ilerlemesi gibi nedenlerden dolayı giderek daha da öğrenci odaklı olacağı düşünülmektedir. Açıklananlardan hareketle 2024 OTDÖP'e özellikle yapay zekâya yönelik olmak üzere ölçme ve değerlendirme süreçlerine güncellemeler getirilmesi beklenmektedir.

Bireysel farklılıklar açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP, kullanılan kavram ve bu kavramın derinleştirilmesi açısından farklılaşmaktadır. Bireysel farklılıklar ifadesi, 2006 İTDÖP'te kavram olarak yer alırken 2024 OTDÖP'te bu ifadeyi farklılaştırma kavramı karşılar hâle gelmiştir. Bu farklılaştırma kavramı, program içerisinde zenginleştirme ve destekleme olarak alt dallara ayrılmaktadır. Güven'in (2011) İstanbul, İzmir, Düzce, Van, Şırnak, Konya, Aydın illerinde Türkçe öğretmeni olarak görev yapan 12 kişi ile yapmış olduğu bir çalışmaya göre 2006 İTDÖP'ün bireysel farklılıkları dikkate alma oranı %50 olarak tespit edilmiştir. Güven'in bu çalışması ve Epçaçan & Erzen (2008) gibi araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar başta olmak üzere program üzerine yapılan incelemeler ile yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde hazırlanan 2006 İTDÖP'ün bireysel farklılıkları dikkate alma açısından net ve açıklayıcı olmadığı sonucuna varılmıştır.

2024 OTDÖP'te bireysel farklılıkların ve bunlara yönelik olarak geliştirilen uygulamaların 2006 İTDÖP'e göre oldukça zengin olduğu görülmektedir. Bu durum ile yıllar içerisinde öğrencilerin istek, ilgi ve ihtiyaçlarının daha çok gözetildiği ve dikkate alındığı sonucuna varılmaktadır. Her geçen gün bireysel farklılıklar, yapılandırmacılık, öğrenci odaklılık, aktif katılım gibi kavramların önem kazandığı 21. yüzyılda bu konu çerçevesinde Türkçe dersi öğretim programlarının zenginleşmesi son derece önemli bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle program sürecinde yer alan tüm paydaşlara çok önemli görevler düşmektedir.

2024 OTDÖP'te 2006 İTDÖP'e göre kazanımlar/öğrenme çıktıları açısından bazı değişikliklerin yaşandığı görülmektedir. İki program arasında kavramsal olarak yaşanan değişimin yanı sıra kazanımların/öğrenme çıktılarının sayılarında görülen niceliksel değişiklik ile dil bilgisinin Türkçe dersi öğretim programlarındaki konumunun yeniden tanımlanması, dikkat çeken önemli değişiklikler arasında yer almaktadır. 2006 İTDÖP'te öğrencilerin kazanmalarının beklendiği bilgi, beceri ve tutumlar kazanım kavramı ile ifade edilirken bu karşılık 2024 OTDÖP'te öğrenme çıktısı kavramı ile ifade edilmiştir. 2006 İTDÖP'te bir sınıf düzeyinde kazanımlar, beş öğrenme alanına göre oluşturulmuştur. Programda bir sınıf düzeyinde dil bilgisi için ortalama 15-20 kazanım yer alırken okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerileri için ortalama 40-50 kazanıma yer verilmiştir. 2024 OTDÖP'te ise öğrenme çıktıları, okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerileri için oluşturulmuştur. Bir sınıf düzeyinde yer verilen öğrenme çıktısı sayısının ise her bir beceri için 20'li sayılarda olduğu görülmektedir. Ayrıca, 2006 İTDÖP'te ara disiplin kazanımları adı ile bir kazanım bölümü de yer almaktadır.

2006 İTDÖP, Türkçe dersi öğretim programlarına yeni bir soluk getirmiştir. Bu yeni soluk, beraberinde Türkçe dersi öğretim programlarının içeriğinde farklı ibarelerin yer almasına neden olmuştur. Program içerisinde bir sınıf düzeyi için ortalama 200-220 farklı kazanım yer almıştır. Bir sınıf düzeyinde ele alınacak kazanım sayısının fazla olması, öğretmenler açısından uygulamada güçlükler yaratabilir ve öğretmenleri kazanımların hepsinin yetiştirilmesi kaygısına itebilir (Demirel, 2024). Kazanımların yapısının anlaşılabilmesi için niceliksel incelemelerin yanı sıra çeşitli araştırmacılar tarafından niteliksel incelemeler de yapılmıştır. Karadağ (2012), araştırmasında 2006 İTDÖP'te anlama becerileri açısından öğrenme alanlarının özelliklerinin kazanımlara tam olarak yansıtılmadığını belirtmiştir. Güzel & Karadağ (2013), araştırmasında ise 2006 İTDÖP'te anlatma becerileri açısından öğrenme alanlarının özelliklerinin kazanımlara tam olarak yansıtılmadığını belirtmiştir. Bunun yanında bazı kazanımların yanlış ifade edildiği, bazı kazanımlarda aşırı genellemelerin yapıldığı ve öğrenme alanlarında kazanım tekrarları bulunduğu sonucuna varmışlardır. Lüle Mert (2013) ise programda yer alan kazanımları sözcük öğretimi bağlamında incelemiş ve Türkçe çalışma kitaplarında yer alan etkinlikler ile 2006 İTDÖP'te yer alan kazanım ve etkinliklerin bire bir örtüşmediğini belirtmiştir. Bu incelemelerin yanı sıra Durukan (2013), programda yer alan kazanımları öğretmen görüşleri çerçevesinde incelemiştir. Durukan (2013), ilgili araştırmasının sonucunda öğretmenlerin 2006 İTDÖP'te yer alan kazanımlara genel olarak olumlu yönde görüş belirttiği sonucuna varmıştır.

2024 OTDÖP, öğrenme çıktıları açısından incelendiğinde öğrenme çıktılarının sarmal yaklaşım çerçevesinde büyük bir oranda her sınıf düzeyinde tekrar ettiği görülmektedir. Programda yer alan 25 dinleme/izleme, 26 okuma, 26 konuşma ve 22 yazma öğrenme çıktısı, her sınıf düzeyinde ele alınmıştır. 2024 OTDÖP'te yer alan öğrenme çıktılarına dair alan yazın incelendiğinde bir önceki program olan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre köklü değişikliklerin yapıldığı ve sayısının iki kata yakın bir oranda arttığı belirtilmiştir (Memiş & Kalyoncu, 2024; Kaya & Aydın, 2024). Bu durumların ve öğrenme çıktılarının yapısında önemli değişikliklerin oluşmasında benimsenen yeni bakış açısının yanı sıra 2024 OTDÖP ile Türkçe dersi alan yazınına kazandırılan üretim atölyesi gibi kavramların da etkili olduğu düşünülmektedir.

Programda yer alan dinleme/izleme becerisinin öğrenme çıktıları üzerine Kurum & Yıldız (2025) ile Çağ (2025); konuşma becerisinin öğrenme çıktıları üzerine Talancı & Yüksel (2025); okuma becerisinin öğrenme çıktıları üzerine Demir (2024) tarafından incelemeler yapılmıştır. Bayram & Eldemir (2025) ise programda yer alan öğrenme çıktılarının geneline yönelik olarak Türkçe öğretmenlerinin görüşlerini ele almıştır. Bu çalışmalardan yola çıkılarak 2024 OTDÖP'ün öğrenme

çıktılarının tam olarak anlaşılıp anlamlandırılabilmesi ve uygulamaya geçirilebilmesi için Türkçe dersine ait bilgi kümelerinin, kavramsal becerilerin ve alan becerilerinin etkili bir şekilde kavranması gerekmektedir. Aynı zamanda öğrenme çıktılarının beceriler çerçevesinde ortaya konmuş olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle beceriler çerçevesinin de tam olarak anlaşılabilmesi gerekmektedir. Bunlar sayesinde programda yer alan öğrenme çıktıları ile ortaya konmak istenen pedagojik yaklaşım anlaşılacak ve öğrenme çıktıların geliştirilebilmesi için uygun ortam oluşturulacaktır.

Bunlara ek olarak 2006 İTDÖP'teki kazanımlarda yer alan “yapar, eder, kullanır” gibi ibarelerin yerine 2024 OTDÖP'te “yapabilme, edebilme, kullanabilme” gibi ibareler tercih edilmiştir. Bu durum, neyin yapılacağından veya bilineceğinden çok neyin yapılabileceğine veya bilinebileceğine odaklanıldığını göstermektedir.

Temalar açısından 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP ele alındığında iki programda da bir eğitim-öğretim yılında bir sınıf düzeyinde ele alınacak tema sayısının eşit olduğu görülmektedir. 2006 İTDÖP'te 15 farklı tema, 2024 OTDÖP'te ise 21 farklı tema yer almaktadır. 2006 İTDÖP'te her bir sınıf düzeyi için biri “Atatürkçülük” teması olmak üzere zorunlu iki tema ele alınmıştır. “Atatürkçülük” teması yanında işlenecek temalar, 6. sınıfta “Sevgi”, 7. sınıfta “Millî Kültür”, 8. sınıfta “Toplum Hayatı” temalarıdır. 2024 OTDÖP'te ise “İletişim ve Sosyal İlişkiler” teması her sınıf düzeyinde aynı adla yer alan zorunlu tema olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Okuma Kültürü” ve “Bilim ve Teknoloji” temaları ise iki programda da aynı adla yer alan temalardır. Bu temaların aynı adlara sahip olsalar da içeriksel açıdan bire bir aynı olmadıklarının bilinmesi gerekmektedir. Bu temalardan “Okuma Kültürü” teması; 2006 İTDÖP'te okuma sevgisi, okuma alışkanlığı, kitaplar, süreli yayınlar ve kütüphaneler alt temalarından oluşmuş ve bu kavramlar üzerinden planlanmıştır. 2024 OTDÖP'te “Okuma Kültürü” teması; okuma dünyası, yazın dünyası, okuma ortamı ve okuryazarlık alt başlıklarından oluşmuş ve bu kavramlar üzerinden planlanmıştır. 2006 İTDÖP'te “Bilim ve Teknoloji” teması; iletişim araçları, teknoloji ve hayat, bilgisayar ve buluşlar alt temaları ile ele alınmıştır. 2024 OTDÖP'te yer alan “Bilim ve Teknoloji” teması ise merak duygusu, teknolojinin insan hayatındaki yeri, bilim ve teknolojiye yön veren bilim insanları, bilim ve gelecek, yapay zekâ kavramı ve bu kavramın diğer disiplinler ile ilişkisi üzerinden işlenmiştir. 2006 İTDÖP'te “Okuma Kültürü” ve “Bilim ve Teknoloji” temaları, ders kitapları yazarları tarafından isteğe bağlı olarak istenen sınıf düzeyinde ders kitaplarındaki yerini almıştır. 2024 OTDÖP'te “Okuma Kültürü” ve “Bilim ve Teknoloji” temalarına ise sırası ile 7 ve 6. sınıf düzeylerinde zorunlu olarak ders kitaplarında yer verilmesi gerekmektedir. Bunun yanında bazı temaların adlandırılmasında değişiklikler yaşanmıştır. Ayrıca, 2024 OTDÖP'ün 2006 İTDÖP'e göre temalar açısından daha açıklayıcı nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

2006 İTDÖP'te tanınan tema seçme serbestliğinin bazı temalarının işlenememesi, bazı temalara ders kitaplarında yer verilmemesi gibi durumlara neden olduğu düşünülse de yazarlara bir seçim şansı tanıdığı da bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Bayburtlu, 2015). 2024 OTDÖP'te ise ders kitabı yazarlarının herhangi bir tema seçme şansı bulunmamaktadır. Yazarlar, programda belirtilen temalara göre ders kitaplarını hazırlamak zorunda bırakılmıştır.

İki programda yer alan maddeler, Türkçe dersinde kullanılacak metinlerin nitelikleri açısından incelendiğinde ise bunların büyük bir oranda benzer olduğu görülmektedir. Bu açıklamalar, genel olarak 2006 İTDÖP'te tek başlık altında, 2024 OTDÖP'te ise iki başlık altında yapılmıştır. 2006 İTDÖP'te bir eğitim-öğretim yılında 18'i okuma, 6'sı dinleme/izleme olmak üzere en az 24 metnin ele alındığı görülmektedir. Bu metinlerin yanında 12 ek metin daha işlenebilmektedir. 2006 İTDÖP'te metin türlerinin sayısı ise 15 adettir. 2024 OTDÖP'te ise bir eğitim-öğretim yılında 18'i okuma, 6'sı dinleme/izleme ve 6'sı serbest okuma metni olmak üzere en az 30 metnin ele alındığı, 41 farklı metin türünün yer aldığı ve bu metinlerin türlerine göre bilgilendirici, öyküleyici metinler ve şiir metinleri olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, 2006 İTDÖP ile 2024 OTDÖP başlıklar hâlinde ele alınmış ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Hacimsel olarak birbirine çok yakın olan programların yer yer farklı noktalara değindiği ve birbirinden farklılaştığı görülmüştür. Bu araştırma ile Türkçe dersi öğretim programları üzerine yapılan çeşitli araştırmalar ile alan yazının daha zengin bir hale geleceği sonucuna varılmıştır. Çünkü araştırmanın en başından bu yana ifade edildiği, hissettirildiği gibi Türkçe dersi öğretim programları, Türkçe derslerinin etkili ve verimli bir biçimde yürütülmesini sağlayan yegâne etmen olarak kabul edilmektedir.

Türkçe dersi öğretim programlarının hazırlanma sürecinde niteliğin önemi vurgulanmakla birlikte; programların niceliksel açıdan da doyurucu ve açıklayıcı olması, Türkçe dersine dair pek çok ögeyi bünyesinde barındırması beklenmektedir. 2024 OTDÖP kapsamında yer alan başlıkların birçoğu, başlı başına bir araştırma konusu olabileceğinden araştırmacılar tarafından genelden özele doğru çalışmalar gerçekleştirilebilir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgulardan hareketle; Türkçe dersi eğitim-öğretim süreci, Türkçe dersi öğretim programları, Türkçe dersleri, derse yönelik hazırlanacak ders kitapları, seçilecek metinler, hazırlanacak etkinlikler ve materyallerin geliştirilmesine sunulan çeşitli öneriler şu şekildedir:

2024 OTDÖP'ün yeni bir program olması nedeniyle programa yönelik çalışmalar artırılmalı ve araştırmacıların program ile ilgili çalışmaları teşvik edilmelidir.

2024 OTDÖP'le ilgili eğitimler, seminerler, konferanslar, paneller veya webinarlar düzenlenmelidir. Akademik dergilerin 2024 OTDÖP'e yönelik özel sayılar düzenlemeleri teşvik edilebilir.

2024 OTDÖP ile ilgili Türkçe öğretmenlerine yönelik olarak hizmet içi seminerleri; Türkçe öğretmen adaylarına yönelik olarak "Türkçe Öğretim Programları" derslerinin yanı sıra farklı seçmeli içerikler düzenlenmelidir.

Her Türkçe dersi öğretim programı, kendisinden önce oluşturulan birikimlerden etkilenmekte ve sonrasında da bu birikime katkıda bulunmaktadır. Bu yüzden bir Türkçe dersi öğretim programının tam olarak anlaşılıp anlamlandırılabilmesi için öncülleri ile ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

- Âdem, M. (1997). Eğitim politikalarımız nasıl olmalıdır? *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 52(1), 51-65. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002002
- Akgül, M. & Aliyeva Çınar, M. (2025). Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler ve metinlerdeki etkinliklerin 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı bağlamında değerlendirilmesi. (Ed. D. Yuniarti). *European Conferences 7. uluslararası sosyal ve beşerî bilimler kongresi bildiri kitabı* içinde (ss. 451-463). Academy Global Conferences & Journals. https://www.avrupakongresi.org/_files/ugd/797a84_0239eb239df445ac8c09062d6a9d859c.pdf
- Akgül, M. (2025). 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı'nın yaklaşım, yöntem ve teknikler açısından incelenmesi. (Ed. D. Hartanto). *Akdeniz 14. uluslararası sosyal bilimler kongresi bildiri kitabı* içinde (ss. 21-33). Academy Global Conferences & Journals. https://www.akdenizkongresi.org/_files/ugd/797a84_e254bedb3f264f03961fb236d62ab67a.pdf
- Akyol, H. & Temur, T. (2007). Kelime hazinesinin geliştirilmesi. (Ed. A. Kırkkılıç & H. Akyol), *İlköğretimde Türkçe öğretimi* içinde (ss. 195-232). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Arslan, M. M., Mirici, İ. H. & Yaman, M. (2001). *Millî eğitimin yasal dayanağı mevzuat – I.*, Anıttepe Yayıncılık.
- Aşıcı, M. (1997). *Türkçe öğretiminde metin ve metin incelenmesi*. Eyüboğlu Eğitim Kurumları Yayınları.
- Bağcı Ayrancı, B. & Mutlu, H. H. (2017). 2006, 2015 ve 2017 Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *International Journal of Language Academy*, 5(7), 119-130. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3793>
- Banaz, E. (2024). 2024 Türkiye yüzyılı maarif modeli ortaokul Türkçe dersi öğretim programı'nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 279-290. <https://doi.org/10.48066/kusob.1483671>
- Bayburtlu, Y. S. (2015). 2015 Türkçe dersi öğretim programı ve 2006 Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 137-158. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8817>
- Bayram, B. & Eldemir, C. (2025). Türkçe öğretmenlerinin 2024 Türkçe dersi öğrenme çıktılarına yönelik görüşleri. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 11-37. <https://doi.org/10.58640/asyar.1661590>
- Bolat, Y. (2017). Eğitim programı okuryazarlığı kavramı ve eğitim programı okuryazarlığı ölçeği. *Turkish Studies*, 12(18), 121-138. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Brooks, J. G. & Brooks, M. G. (1999). *In search of understanding: The case for constructivist classrooms*. Ascd.
- Bulut, G. (2025). Ölçme ve değerlendirmede yenilikçi yaklaşımlar: Blokzincir ve mst örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 88-108. <https://doi.org/10.51948/auad.1596445>
- Can, F. & Kardaş, M. N. (2024). 2024 Türkçe dersi öğretim programlarının bilişsel ve üstbilişsel stratejiler açısından incelenmesi. *İctimaiyat (Türk Eğitim Sisteminde Değişimler ve Yeni Eğilimler)*, 166-185. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1533868>
- Cemiloğlu, M. (2001). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. (3. Baskı). Alfa Basım Dağıtım Yayıncılık.
- Coşkun, H. & Derse, G.E. (2021). Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>
- Çağ, H. D. (2025). 2024 ortaokul Türkçe öğretim programı'ndaki dinleme/izleme öğrenme çıktılarının 5. sınıf ders kitabındaki görünüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(1), 249-265. <https://doi.org/10.16916/aded.1588343>
- Çavuş, M. N. (2024). Eğitimde yapay zekâ tabanlı ölçme ve değerlendirme üzerine bir derleme. *International Journal of English for Specific Purposes*, 2(1), 39-54. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3966892>
- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sisteminde hedefler ve hedef belirlemede yeni yönelimler. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(11), 1-15. <https://silo.tips/download/trk-etm-sstemnde-hedefler-ve-hedef-belrlemede-yen-ynelmmler-fethi-elk-zet>

- Çelikpazu, E. E. & Aktaş, E. (2011). Meb 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(2), 413-424. <https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934147.pdf>
- Çınar, İ. (2009). Küreselleşme, eğitim ve gelecek. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(1), 14-30. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304119>
- Çubukçu, Z., Yılmaz, B. Y. & İnci, T. (2016). Karşılaştırmalı eğitim programları araştırma eğilimlerinin belirlenmesi-bir içerik analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(1), 446-468. <https://doi.org/10.7884/teke.590>
- Demir, D. (2024). 2019 ve 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarındaki 5. sınıf okuma becerisi öğrenme çıktılarının karşılaştırılması. (Ed. N. Demir, B. Kurt & C. C. Çakmakçı). 8. *Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu bildiri kitabı* içinde (ss. 1265-1274). IfWT Yayınları. <https://www.weltdertuerken.org/assets/images/sempozyum/67719c23469c6574.pdf>
- Demir, E., Ilgın Cüm, B., Kul, N. & Gündem, A. (2025). Türkçe öğretmenlerinin 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı'nın (5, 6, 7 ve 8. sınıf) ölçme ve değerlendirme yaklaşımı hakkındaki görüşleri. *Journal of Curriculum and Educational Studies*, 3(5), 122-152. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15680687>
- Demirel, Ö. (2024). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. (32. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deniz, K. & Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2160963>
- Doğan, B. & Gülüşen, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/717514>
- Durukan, E. (2013). Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/149893>
- Epçaçan, C. & Erzen, M. (2008). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 1(4), 182-202. https://www.academia.edu/download/35411902/epcacan_erzen.pdf
- Erdoğan, M., Kayır, Ç.G., Kaplan, H., Aşık Ünal, Ö. & Akbunar, Ş. (2015). 2005 yılı ve sonrasında geliştirilen öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri; 2005-2011 yılları arasında yapılan araştırmaların içerik analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 171-196. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/209879>
- Eroğlu, A. (2025). 21. yüzyıl becerileri bağlamında 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 14(2), 587-600. <https://doi.org/10.7884/teke.1621698>
- Fırat, H. & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 25-49. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200583>
- Fidan, N. & Erden, M. (1994). *Eğitime giriş*. Metaksan Anonim Şirketi Yayıncılık.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet dönemi (1929-1930, 1949, 1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 11-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aduefebder/issue/33886/375212>
- Göçer, A. & Sayın, H. (2014). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe kılavuz kitaplarındaki metinlerin dil bilgisi öğretimindeki yeterliliği ve kullanım durumlarının incelenmesi. *Journal of European Education*, 4(2), 11-28. https://www.researchgate.net/publication/284785259_6_7_ve_8_Sinif_Turkce_Kilavuz_Kitaplarindaki_Metinleri_n_Dil_Bilgisi_Ogretimindeki_Yeterlilik_ve_Kullanim_Durumlarinin_Incelenmesi
- Göçer, A. (2015). Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi: Bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemi ekseninde tematik bir yaklaşım. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(1), 233-242. https://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/ali_gocer_temel_dil_becerilerinin_gelistirilmesi.pdf
- Gözlet, D. & Çifci, M. (2021). Dil bilgisi öğretiminin Türkçe eğitimindeki yeri. *Homeros*, 4(1), 11-20. <https://doi.org/10.33390/homeros.4.1.02>
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/370781>
- Gün, M. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi okuma etkinliklerinde karşılaşılan sorunlar. *Turkish Studies*, 7(4), 1961-1977. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3939>

- Güneş, F. (2009). Türkçe öğretiminde günümüz gelişmeleri ve yapılandırıcı yaklaşım. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1-21. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/183131>
- Güven, A. Z. (2011). İlköğretim II. kademe Türkçe dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (29), 121-133. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/231672>
- Güzel, A. & Karadağ, Ö. (2013). Anlatma becerileri açısından "Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. Sınıflar)"na eleştirel bir bakış. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 45-52. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14884>
- İşcan, A. (2007). İşlevsel dil bilgisinin Türkçe öğretimindeki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 253-258. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/32044>
- İşeri, K. & Baştuğ, M. (2016). Yeni Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 4(13), 17-35. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.428>
- Jonassen, D. H., Peck, K. L. & Wilson, B. G. (1999). *Learning with technology: A constructivist perspective*. Prentice Hall.
- Kalyoncu, R. (2024). Geleneksel Türk tiyatrosu ve dramının Türkçe eğitiminde kullanımı. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 12(4), 89-106. <https://doi.org/10.71084/ijlet.1534763>
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 97-110. <http://cujos.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/4346/59437>
- Karagöl, E. (2025). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (2024): Yenilenmiş Bloom taksonomisi bağlamında alan becerilerine eleştirel bakış. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 1-28. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1613117>
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi (Muğla ili örneği)*. (Yayın No: 235315) [Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Karakoç Öztürk, B. & Alyaprak, A. M. (2024). 2019 ve 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarının eğitim programı öğeleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1122-1158. <https://doi.org/10.32321/cutad.1558058>
- Kaya, M. & Aydın, E. (2024). 2019 Türkçe dersi öğretim programı ile 2024 Türkçe dersi öğretim programı'nın karşılaştırılması. *Harran Maarif Dergisi*, 9(1), 108-146. <https://doi.org/10.22596/hej.1482003>
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş. & Aytaç, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 657-669. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1619>
- Kayman, F. & Özdemir, H. (2025). 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı: öğretmen görüşleri ve öneriler. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 14(2), 517-531. <https://doi.org/10.30703/cije.1567388>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189. <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbid/issue/54983/727462>
- Korucu, A. T. (2021). Uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme araçları ve öğrenme analitikleri. (Ed. E. Usta & F. Kaleci). *Eğitimde dijitalleşme içinde*. (ss. 151- 207). NEÜ Yayınları.
- Köçer, N. (2025). Türkiye yüzyılı maarif modeli Türkçe dersi öğretim programı ve 5. sınıf Türkçe ders kitabının kültür okuryazarlığı bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 14(1), 161-171. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4384966>
- Kurum, Z. & Yıldız, D. (2025). 2024 Türkçe dersi öğretim programının ve dinleme/izleme öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi: Teori ve uygulama. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(4), 1025-1046. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/5095580>
- Küçüköğlü, A., Albayrak, F. & Serin, N. (2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: Program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518. <https://doi.org/10.16916/aded.797893>
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (1981). *Temel eğitim okulları Türkçe eğitim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2005). *Tebliğler Dergisi*, 68(2575), 481-632. https://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/2005/2575-_austos_2005.pdf

- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2009). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2023). *K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli*. MEB.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2024a). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2024b). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. <https://cdn.eba.gov.tr/icerik/GorusOneri/2024ProgramlarOnayli/2024programortakmetinOnayli.pdf> adresinden 24.02.2025 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2024c). *Tebliğler Dergisi*, 87(2799), 1139-1177. https://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/2024/2799_Haziran_2024.pdf adresinden 01.03.2025 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2024d). *“Türkiye yüzyılı maarif modeli” müfredatla “beceri” temelli sadeleştirilmiş ve derinlemesine öğrenme yaklaşımı*. <https://www.meb.gov.tr/turkiye-yuzyili-maarif-modeli-mufredatla-beceri-temelli-sadelestirilmis-ve-derinlemesine-ogrenme-yaklasimi/haber/33493/tr> adresinden 18.11.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Memiş, M. & Kalyoncu, M. R. (2024). 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programı ile 2019 Türkçe dersi öğretim programı'nın karşılaştırılmalı incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(2), 176-199. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.76352>
- Merriam, S. B. (1988). *Case study research in education: A qualitative approach*. Jossey-Bass.
- Mert, E. L. (2013). İlköğretim Türkçe programı ile Türkçe çalışma kitaplarındaki kazanım ve etkinliklerin sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(5), 13-31. https://www.researchgate.net/profile/Esra-Luele-Mert/publication/350856266_Ilkogretim_Turkce_Programi_ile_Turkce_Calisma_Kitaplarindaki_Kazanim_ve/link/s/6076c20aa5c0b34b72ad7b12/Ilkoegretim-Tuerkce-Programi-ile-Tuerkce-Calisma-Kitaplarindaki-Kazanim-ve.pdf
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Önal, M. E. (2010). *Türkçe öğretmenlerinin ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi hakkındaki görüşleri*. (Yayın No: 387800) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Özalkan, G. Ş. (2021). Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme: Pandemi sürecinde sosyal bilimler eğitimi yeniden düşünmek. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, (4), 18-26. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1547485>
- Özgül, E. & Göçer, A. (2020). Dil bilgisi öğrenme alanının temel dil becerilerini desteklemedeki işlevi: bir durum belirleme çalışması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8(3), 24-35. <https://doi.org/10.29228/ijlet.43860>
- Parlakıyıldız, H. (2009). İlkokul ikinci devrede Türkçe ders kitaplarındaki moral değerlere kısa bir bakış (1948-1968 yılları arası). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 245-262. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/153365>
- Reyhanlıoğlu, Ç. & Tiryaki, İ. (2021). Ülkemizde gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme faaliyetlerine genel bir bakış. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 2021(16), 70-93. <https://doi.org/10.46778/goputeb.766689>
- Sarı, H. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *International Journal of Scholars in Education*, 3(1), 121-128. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1181932>

- Satmaz, İ. (2025). Türkiye yüzyılı maarif modeli Türkçe dersi 5. sınıf öğretim programının akademisyen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(4), 1047-1063. <https://doi.org/10.16916/aded.1776950>
- Sever, S. Kaya Z. & Aslan C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. (2.Baskı). Tudem Yayınları.
- Somuncu, S. (2008). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinlerin temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi*. (Yayın No: 220091) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/302396>
- Şahin, M. D., Gür, R., Erdem-Kara, B. & Akbulut, Y. (2020). Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme. (Ed. D. Kürüm Yapıcıoğlu). *Pandemi döneminde eğitim iyileştirelim, iyileşelim* içinde. (ss. 353- 383). Anı Yayıncılık
- Şata, M. & Koyuncu, S. M. (Ed.). (2025). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme temel ilkelerden yenilikçi uygulamalara*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779. <https://avesis.gazi.edu.tr/yayin/8b829fe3-b936-4f3f-a5b9-12167bfda188/altinci-sinif-turkce-ders-kitaplarindaki-metinlerin-ilettiligi-degerler-acisindan-incelenmesi>
- Şentürk, L. & Aktaş, E. (2015). Türkiye'de ve Romanya'da okutulan ana dili Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 215-243. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/302352>
- Taçoğlu, G., & Güney, K. (2023). 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 594-625. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1346225>
- Talancı, S. Ş. & Yüksel, E. Ş. (2025). 2024 ortaokul Türkçe dersi öğretim programındaki konuşma öğrenme çıktılarının 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki görünüşleri. *Baskent University Journal of Education*, 12(Özel Sayı), 1-15. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/5065257>
- Talancı, S. Ş. (2025). 2006, 2019 ve 2024 Türkçe dersi öğretim programlarında dil yapılarının sınıf düzeylerine göre dağılımının karşılaştırmalı analizi. *ULAKDİL*, 1(1), 10–30. <https://www.ulakdil.com/index.php/pub/article/view/2>
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526. <https://doi.org/10.16916/aded.541659>
- Uzun, G., Şahin, B., Özberk, E. B. & Hasırcı, H. M. E. (2014). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 4(1), 83-95. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3710896>
- Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Yeniay, S. & Açık, F. (2025). Türkçe öğretim programlarının (2019 ve 2024 maarif modeli) temel dil becerilerinin değerlendirilmesi bakımından karşılaştırılması. *Akademik Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi (AJESS Journal)*, 2(1), 28-37. <https://avesis.gazi.edu.tr/yayin/487dc990-a736-41f0-8565-a85cd5cbf267/turkce-ogretim-programlarinin-2019-ve-2024-maarif-modelitemel-dil-becerilerinin-degerlendirilmesi-bakimindan-karsilastirilmasi/document.pdf>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2025). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı'nın (Türkiye yüzyılı maarif modeli-2024) konuşma öğrenme alanı bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 14(2), 568-586. <https://doi.org/10.7884/teke.1598993>
- Yıldırım, Y. & Çalışkan, A. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli'nin 21. yüzyıl insan profili açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 204-220. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4205914>

Extended Abstract Introduction

Humans are born into a society and are educated through its social values. An individual who behaves in accordance with the principles and rules of the society in which they live strives to develop themselves towards becoming a model defined by that society. Every individual who adopts cultural values and behavioral patterns needs to undergo a process called education to reach the model they envision for themselves.

The education system is a structure that encompasses a country's educational policies, institutions, curriculum, and practices. Educational policies are what determine the teaching and learning activities and their implementation used in the educational process, and they establish the principles and rules that will enable the educational organization to achieve its goals.

Another crucial element in the education system is educational institutions. These institutions are the places where the aforementioned teaching and learning activities and practices are implemented in a regular and programmed manner. All educational institutions cultivate the desired human type through their educational programs. An educational program is defined as a plan that encompasses all activities aimed at bringing about desired behavioral changes in the individual. This program covers the courses, topics, and content offered to students and ensures that school education is a planned and controlled process.

The Turkish language course utilizes Turkish lesson language teaching curriculum to achieve its objectives. Turkish lesson language teaching curriculum shape the Turkish language course by providing explanations on many aspects, such as how the Turkish lesson will be conducted, what resources can be utilized in the teaching and learning process, what should be gained through the process, and the characteristics of the themes to be covered within the process.

Through changes and updates made over the years, some Turkish lesson language teaching curriculum have come to the forefront, while others have emerged as revised versions of previous programs. For example, the 1981 Basic Education Schools Turkish Program, prepared with radical changes based on the behaviorist approach, and the 2006 Primary Turkish Language Teaching Curriculum, prepared based on the constructivist approach, are some of the prominent programs.

The Turkish lesson language teaching curriculum prepared in 2009, 2015, 2017, 2018, and 2019 is fundamentally linked to the 2006 Primary Turkish Language Teaching Curriculum (PTLTC). An examination of the 2024 Secondary School Turkish Language Teaching Curriculum (SSTLTC) reveals that this foundational relationship also holds true for the 2024 SSTLTC. From this perspective, a comparative general analysis of the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC across various headings is considered to provide significant contributions to the field literature.

This research focuses on the differentiating aspects of the Turkish lesson language teaching curriculum prepared in 2006 and 2024. Accordingly, the main research question is formulated as: "What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC?" The sub-research questions shaped within the framework of this main question are as follows:

1. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of objectives?
2. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of values education?
3. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of learning domains?
4. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of assessment and evaluation?
5. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of individual differences?
6. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of acquisitions/learning outcomes?
7. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of themes?
8. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of text qualities?
9. What are the differentiating aspects between the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC in terms of the number and types of texts?

Method

In this study, a qualitative approach was adopted, and the document analysis method, a qualitative research technique, was employed to identify the distinguishing features of the 2006 Primary Turkish Language Teaching Curriculum (PTLTC) and the 2024 Secondary School Turkish Language Teaching Curriculum (SSTLTC).

The 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC were analyzed through document analysis, and various data were collected. Document analysis is the systematic, in-depth examination of written materials without the researcher's intervention. It offers several advantages, including time efficiency, cost-effectiveness, individuality and originality, high usability, and the flexibility to adjust the scope according to the research objectives.

The data obtained from the sources examined through document analysis were analyzed using the descriptive content analysis method. Descriptive content analysis involves determining categories and themes prior to the research process, followed by summarizing and interpreting the data. The 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC were examined in terms of objectives, values, learning domains, assessment and evaluation, individual differences, acquisitions/learning outcomes, themes, text qualities, and the number and types of texts, and various data were obtained within these categories. These categories were determined to evaluate the theoretical framework, practical orientation, and structural components of the curricula as a whole.

During the data analysis phase, descriptive content analysis was applied, and the coding process was carried out independently by two researchers. To ensure the validity and reliability of the study, the Miles and Huberman (1994) reliability formula was utilized. Accordingly, the codings generated by the researchers' evaluations were compared, yielding 90% agreement. This high percentage indicates strong inter-coder reliability and supports the overall trustworthiness of the study.

The research was conducted directly from primary sources, specifically the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC, published by the Ministry of National Education. The original PDF versions of the programs were examined, and the findings were produced based on these sources. Additionally, the scope of the research is limited solely to the 2006 PTLTC and the 2024 SSTLTC. Implementation processes of the programs, teachers' opinions regarding the curricula, or supplementary practices were excluded from the research scope. This limitation was explicitly stated throughout the research process.

Results

Upon examination of the fundamental structure, approach, and philosophy of both curricula, it reveals that they are aligned with the constructivist paradigm. Undoubtedly, both were developed in accordance with the principles, goals, and objectives of the Turkish National Education System. In terms of objectives, the curricula were prepared in line with the General Objectives of Turkish National Education stated in Law No. 1739 and published by the Ministry of National Education. Accordingly, both curricula display similar characteristics consistent with the overarching aims of the Turkish language course.

Regarding values education, the 2006 PTLTC does not explicitly present a set of values and offers no clear, direct framework for this issue; instead, values must be inferred from the program's aims and themes. Conversely, the 2024 SSTLTC is significantly enriched in values education. In parallel with the Common Text of the Türkiye Century Education Model Curricula, it includes 20 explicitly defined values.

In terms of learning domains, the 2006 PTLTC identifies five domains—reading, listening/viewing, speaking, writing, and grammar—while grammar outcomes are defined separately. In the 2024 SSTLTC, learning domains are structured as reading, listening/viewing, speaking, and writing.

In the context of assessment and evaluation, both curricula share similar features, incorporating both process- and product-oriented assessment. Explanations of evaluation in both documents span approximately 40 pages. However, the 2024 SSTLTC places stronger emphasis on certain components, particularly the role of feedback, which represents a key point of differentiation from the 2006 PTLTC.

With respect to individual differences, the curricula diverge in conceptualization and elaboration. The 2006 PTLTC uses the term “individual differences,” whereas the 2024 SSTLTC adopts the concept of “differentiation,” which is further divided into enrichment and support.

Regarding acquisitions/learning outcomes, the 2006 PTLTC employs the term “acquisitions” to describe the knowledge, skills, and attitudes expected of students, whereas the 2024 SSTLTC uses the term “learning outcomes.” In the 2006 program, acquisitions are structured around five learning domains, with approximately 15–20 grammar outcomes and 40–50 outcomes for reading, listening/viewing, speaking, and writing. In the 2024 program, learning outcomes are organized into four main skills, with each skill including outcomes in the twenties. Additionally, the 2006 PTLTC contains a separate section titled “interdisciplinary acquisitions.”

In terms of themes, both curricula require an equal number of themes per grade level annually. The 2006 PTLTC includes 15 themes, whereas the 2024 SSTLTC includes 21. In the 2006 curriculum, two compulsory themes appear at each grade level, one of which is “Kemalism (Atatürkçülük),” accompanied by “Love” in grade 6, “National Culture” in grade 7, and “Social Life” in grade 8. In the 2024 curriculum, “Communication and Social Relations” is designated as

the compulsory theme for all grade levels. While some themes share identical titles across both programs—such as “Reading Culture” and “Science and Technology”—others differ in naming. The 2024 curriculum provides more detailed explanations of themes compared to the 2006 version.

Regarding text qualities, both curricula outline largely similar characteristics. While the 2006 PTLTC provides these descriptions under a single heading, the 2024 SSTLTC organizes them under two headings.

In terms of text numbers and types, at least 24 texts are covered annually in the 2006 PTLTC (18 reading and 6 listening/viewing texts), with the option to include 12 supplementary texts. This program identifies 15 text types. In contrast, the 2024 SSTLTC requires at least 30 texts annually, including 18 reading, 6 listening/viewing, and 6 free reading texts. It categorizes 41 text types under informative, narrative, and poetic texts.

Conclusion, Suggestion and Recommendations

In conclusion, the 2006 Primary Turkish Language Teaching Curriculum (PTLTC) and the 2024 Secondary School Turkish Language Teaching Curriculum (SSTLTC) were compared across various thematic headings. Although the two curricula are highly similar in volume, it has been observed that they differ in certain respects. This study concludes that research conducted on Turkish language teaching curricula will enhance and enrich the existing body of literature. As emphasized throughout the study, Turkish language teaching curricula are considered the primary factor ensuring the effective and efficient implementation of Turkish language instruction.

While the importance of quality is emphasized in the preparation process of Turkish language teaching curricula, it is also expected that the curricula be quantitatively comprehensive and explanatory, encompassing a wide range of elements related to the Turkish language course. Based on the findings obtained during the research process, several suggestions have been offered to support the development of the Turkish language teaching and learning process, Turkish language teaching curricula, Turkish courses, textbooks, text selection, activities, and instructional materials. These suggestions are as follows:

As the 2024 SSTLTC is a newly introduced curriculum, research on the program should be increased, and researchers should be encouraged to conduct further studies.

Training sessions, seminars, conferences, panels, or webinars should be organized regarding the 2024 SSTLTC, and academic journals may be encouraged to publish special issues focusing on the curriculum.

In-service training seminars should be offered to Turkish language teachers regarding the 2024 SSTLTC. In addition to the “Turkish Language Teaching Curricula” course, various elective courses should be provided for prospective Turkish language teachers.

Each Turkish-language teaching curriculum is influenced by the accumulated knowledge of previous curricula and, in turn, contributes to that accumulation. Therefore, to fully understand and interpret a Turkish language teaching curriculum, it should be examined and evaluated together with its predecessors.

Yayın Etięi Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etięi Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etięine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu makalenin araştırması, yazarlığı ve yayınlanmasında yazarlar eşit düzeyde katkıda bulunduklarını beyan etmiştir.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları arasında herhangi bir çıkar/çatışma beyanı bulunmamaktadır.